

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[Venedig], 1493-95

[Questio CXI - Questio CXX]

[urn:nbn:de:bsz:31-305443](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-305443)

dicuntur perfectis viris omne mendacium est peccatum mortale. sed hoc irrationabiliter dicitur. nulla enim circumstantia aggrauat in infinitum nisi que transfert in aliam speciem. circumstantia autem persone non transit in aliam speciem nisi forte ratione alicuius annexi: puta si sit votum ipsius quod non potest dici de mendacio officioso vel iocoso. et ideo mendacium officiosum vel iocosum non est peccatum mortale in viris perfectis: nisi forte per accidens ratione scandalii. et ad hoc potest referri quod Augustinus dicit: Perfectis esse peccatum non solum non metiri: sed nec velle mentiri. Quis hoc Augustinus non asseruit: sed sub dubitatione dicit. permittit enim nisi forte ita ut perfectorum. nec obstat quod ipsi ponunt in statu conservande vitatis: quia vitate tenent conservare ex suo officio in iudicio vel doctrina contra que si merentur erit mendacium: quod est peccatum mortale. in alijs autem non est quod mortaliter peccent mentiendo.

De simulatione et hypocrisi. Q6 CXI.

Unde considerandum est de simulatione et hypocrisi. Et circa hoc querunt quatuor. primo utrum omnis simulatio sit peccatum. 2. utrum hypocrisis sit simulatio. 3. utrum opponatur veritati. 4. utrum sit peccatum mortale.

Ad primum sic procedit. Videtur quod non omnis simulatio sit peccatum. Dicit enim Luc. vlti. quod omnes se finxit logi ire. et Ambrosius dicit de Abraam in lib. de patriarchis quod captiose loquebatur cum filiis eius dixit Gen. 22. Ego et puer ille illuc vsque properantes: postquam adorauerimus reuertemur ad vos. fingere autem et captiose loqui ad simulationem pertinet. sed non est dicendum quod in christo et in Abraam fuerit peccatum. ergo non omnis simulatio est peccatum. **¶** Nullum peccatum est vitale. sicut Hieronymus dicit. Utile simulationem et in tempore assumenda Iesu regis israel nos doceat exemplum quod iter fecit sacerdotibus Baal fingens se idola colere velle: ut habet. 4. Reg. 10. et David imitavit faciem suam coram Achis rege Beth: ut habet per Reg. 21. ergo non omnis simulatio est peccatum. **¶** Bonum est malo contrarium. si ergo simulare bonum est malum. ergo simulare malum erit bonum. **¶** Ista. 3. quosdam dicit. Peccatum suum quasi sodoma predicauerunt nec absconderunt. sed abscondere peccatum ad simulationem pertinet. ergo non uti simulationem iterum est reprehensibile. vitare autem peccatum nunquam est reprehensibile. ergo simulatio non semper est peccatum. **¶** Ista. 10. super illud: In tribus annis et. dicit glo. In comparatione duorum malorum leuius est apte peccare quam sanctitate simulare. sicut apte peccare semper est peccatum. sicut simulatio semper est peccatum. **¶** Rationem. 203. quod sic dicitur: est ad virtutem veritatis pertinet ut quod tale se exhibeat exterius per signa exteriora quibus est. signa autem exteriora non solum sunt verba sed etiam facta. sicut ergo veritati opponitur quod aliquis per verba exteriora aliud significet quam habet apud se quod ad mendacium pertinet: ita etiam opponitur veritati quod aliquis per aliqua signa factorum vel rerum aliud significet contrarium eius quod in eo est: quod proprie simulatio dicitur. unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens. non refert autem utrum aliquis mentiat verbo vel quocumque alio facto. ut supra habitum est. unde cum omne mendacium sit peccatum: ut supra dictum est: sequens est etiam quod omnis simulatio est peccatum. **¶** Ad primum dicitur: quod sicut Augustinus dicit in li. de questionibus euangelii: non omne quod fingimus mendacium est. sed quando id fingimus quod nihil significat tunc est mendacium. cum autem fictio nostra referat ad aliquam significationem non est mendacium sed aliqua figura veritatis. et subiungit exemplum de figuratiuis locutionibus in quibus fingitur quedam res: non autem ut asseratur ita esse: sed eam proponimus ut figuram alterius quod asserere volumus. Sic ergo dominus in euangelio finxit se longius ire: quia composuit motum suum quod

est volentis longius ire ad aliquid figuratiue significandum: scilicet quod ipse ab eorum fide longe erat: ut Hieronymus dicit: vel ut Augustinus dicit: quia cum longius recessurus esset ascendendo in celum per hospitalitatem quodammodo retinebatur in terra. Abraam etiam figuratiue locutus est. Unde Ambrosius dicit de Abraam quod prophetauit quod ignorabat. ipse enim solus disponebat redire imolato filio. sed dominus per os eius locutus est quod parabat. unde patet quod neuter simulauit. **¶** Ad 2. dicendum: quod Hieronymus. videtur large nomine simulationis pro quacumque fictione. commutatio autem faciei David fuit fictio figuratiua: sicut glossa exponit in titulo illius psalmi: Benedicam dominum in omni tempore. simulationem vero Iesu non est necesse excusari a peccato vel mendacio: quia malus fuit: utpote ab idolatria Hieroboam non recedens: commendatur tamen et temporaliter remuneratur a deo: non pro simulatione sed pro zelo quo destruxit cultum Baal. **¶** Ad 3. dicitur: quod quidam dicunt quod nullus potest se simulare esse malum: quia per opera bona nullus simulat se malum. si autem opera mala faciat malus est: sed hoc non cogit. potest enim aliquis se simulare malum per opera que in se non sunt mala. sed habet in se quandam speciem malum. et tamen ipsa simulatio est mala: tum ratione mendacii: tum ratione scandalii. et quis per hoc fiat malus: non tamen sit malus illa malitia quam simulat: quia ipsa simulatio in se mala est non ratione eius de quo est: siue sit de bono siue sit de malo peccatum est. **¶** Ad 4. dicitur: quod sic aliquis verbo mentitur quod significat quod non est: non autem quod tacet quod est aliud quod licet: ita etiam simulatio est quod aliquis per exteriora signa factorum vel rerum significat aliquid quod non est: non autem si aliquis permittat significare quod est. ut aliquis potest peccatum suum occultare absque simulatione. et in hoc intelligendum est quod Hieronymus dicit ibidem: quod secundum remedium post naufragium est peccatum abscondere ne. s. exinde alijs scandalum generet.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod hypocrisis non sit idem quod simulatio. Simulatio enim consistit in quodam factorum mendacio. sed hypocrisis potest etiam esse si aliquis ostendat exterius que iterius agit sicut in illud Matthei. 6. Lumine facis et lynam noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciunt. sed hypocrisis non est idem simulatioui. **¶** Hieronymus dicit. 31. moral. Sunt nonnulli qui et sanctitatis habitum tenent et perfectionis meritum exequi non valent. hoc nequaquam credendum est in hypocritarum numero: currere: quia aliud est infirmitate aliud malitia peccare. sed illi qui tenent habitum sanctitatis: et meritum perfectionis non exequuntur: sunt similes hypocritis: quia exterior habitus sanctitatis opera perfectionis significat. non simulatio est idem quod hypocrisis. **¶** Hypocrisis in sola intentione consistit. dicit enim dominus de hypocritis Matthei. 23. quod omnia opera sua faciunt ut ab hominibus videantur. et Hieronymus dicit. 31. moral. quod nunquam quod agant sed quomodo de actione qualibet hominibus possint placere considerant. sed simulatio non consistit in sola intentione: sed in exteriori operatione. Unde super illud Job. 36. Simulatores et calidi prouocant iram dei. dicit glossa. quod simulatores aliud simulant: et aliud agunt castitatem preferunt et lasciuiam sequuntur. ostentat paupertatem et marsupium replet. ergo hypocrisis non est idem quod simulatio. **¶** Ista. 3. dicitur in li. etymologiarum. Hypocrita greco sermone: in latino simulatores interpretatur: qui dum intus malus sit: bonum se palam ostendit. hypocrisis enim falsum crismum iudicium interpretatur. **¶** Rationem. dicitur quod sicut Hieronymus dicit ibidem: nomen hypocrite tractum est a specie eorum qui in spectaculis contexta facie incedunt distinguentes vultum vario colore ut ad persone quam simulant colorem perueniant: modo in specie viri: modo in specie femine: ut in ludis populorum fallat. Unde Augustinus dicit in sermone domini in monte: quod sicut hypocrite simulatores aliarum personarum agunt partes illius quod non sunt. non enim qui agit partes Agamemnonis: vere

ipse est: sed simulat eū: sic in ecclesijs & in oī vita humana qui se vult videri qđ nō est hypocrita ē. simulat enī se iustū: nō exhibet. Sic igit dōz est qđ hypocritis simulatio ē: nō aut oīs simulatio: s; solū illa qđ qđ simulat psonā alteri? sic cū pctōr simulat psonā iusti. ¶ Ad p^m dōz: qđ op^m exte rius nātr significat itētiōē. qñ ergo aliqs p bona opa qđ fa cit ex suo gñe ad dei fuitiū ptinetia nō qrit deo placere s; hoīb^o: simulat rectā itētiōē quā nō hz. Unī Hreg. dic. 31. moral. qđ hypocrite p cās dei defūiūt itētiōē seculi: qđ p ipsa quoq; que se agere scā ostēdūt: nō puerfione qrit hoī mīnū: s; auras fauorū. & ita simulāt mēdaciter itētiōēz rectā quā nō habēt: qñ nō simulēt aliqd rectū opus qđ nō agāt. ¶ Ad 2^m dōz: qđ bitus scitatis: puta religiōis vel clericali^o significat statū quo qđ obligat ad opa pfectiōis. & iō cū qđ habitū scitatis assumit itēdēs se ad statū perfe etiōis trāsferre. si pīfirmitatē deficiat nō ē simulator: vel hypocrita: qđ nō tenet manifestare suū pctm scitatis bitū deponēdo. si aut ad hoc scitatis habitū assumeret: vt se iustū ostētare eēt hypocrita & simulator. ¶ Ad 3^m dōm: qđ in simulatiōe sicut in mēdacio duo sūt. vñū qđē sicut signū: & aliud sicut signatū. mala ergo itētiō in hypocritis p̄siderat sicut signatū qđ nō rīdet signo. exteriora aut vlt verba vel opa vel quecūq; sensibilia cōsiderant in omni simulatiōe & mendatio sicut signa.

Ad tertium sic pcedit. Videt qđ hypocritis nō opponat v̄tuti veritatis. In simula tiōe. n. siue hypocritis ē signū & signatū: sed qñ ad vtrūq; nō v̄t opponi alicui spāli v̄tuti. hypocrita enī simulat quā/ cūq; v̄tutē: & et per qđcūq; v̄tutis opa: puta p ieiuniū orō nē & elemosynā: vt habet Matt. 6. ergo hypocritis nō op ponit spāli v̄tuti veritatis. ¶ P. Oīs simulatio ex aliquo dolo videt pcedere. vñ & simplicitati opponit. dolo aut opponit prudētie: vt supra habitū ē. ergo hypocritis que ē simulatio nō opponit v̄tuti: sed magis prudentie vel sim plicitati. ¶ P. Spēs moralīū p̄siderant ex fine: sed finis hypocritis ē acquisitio lucrī vel inanis glie. Unī sup illud Job. 27. Que ē spes hypocrite si auare rapiat rē. dicit glo. Hypocrita q latine dīr simulator: auarus: raptor est q dūz inique agēs desiderat dī sanctitate venerari: laudē vite ra pit aliene. cum ergo auaritia vel inanis gloria non dīre cte opponat v̄tuti. videt qđ nec simulatio siue hypocri tis. ¶ Sed 3° dōz oīs simulatio ē mēdaciū qđdā vt dictū est. mēdaciū autē directe opponit v̄tuti. ergo & simulatio siue hypocritis. ¶ Rñ. dōz qđ fm phz in. 10. metaph. Cō trarietas oppositio ē fm formā a q. s. res specie hz. Et iō di cendū ē qđ simulatio siue hypocritis pōt opponi alicui v̄tuti duplī. vno^o directe. alio^o indirecte. Directa qđē op positio ei^o siue ei^o p̄rietas est attēdēda s; spēm act^o qđ acci pit fm p̄p̄iū obm. vñ cū hypocritis sit qđdā simulatio qđ qđ simulat se b̄re psonā quā nō hz: vt dictū ē. nīs ē qđ dire cte opponat v̄tuti p quā aliqs exhibet se talē vita & fmo ne q̄lis ē: vt dī in. 4. etbi. indirecta autēz oppositio siue p̄ rietas hypocritis pōt attēdi fm qđcūq; accūs: puta s; ali que finē remotū: vel fm aliqd instrū act^o: vel qđcūq; aliō buiufinodi. ¶ Ad p^m ergo dōm: qđ hypocrita simulās ali quā v̄tutē assumit eā vt finē nō qđē s; existētiā qñ volēs eā b̄re: s; fm apparētiā qñ volēs videri eā b̄re ex quonon hz qđ opponat illi v̄tuti: s; qđ opponat v̄tuti inq̄tū vult decipere hoies circa illā v̄tutē. opa aut illi^o v̄tutis nō assu mit qñ p se intēta: s; instrūctāl^o qñ signa illi^o v̄tutis. vñ de ex hoc nō hz directā oppositiōē ad illā v̄tutē. ¶ Ad 2^m dōm: qđ sic supra dictū ē: prudētie directe opponit astu tia ad quā ptinet inuenire qđdā vias apparētes: & nō exītes ad ppositū psequēdū. executio aut astutie est p̄p̄ie per do lus in v̄bis. p fraudē aut in factis. & sic astutia se hz ad pru dētiā: ita dolo & fraus ad simplicitatē. dolo aut vlt fraus

ordinat ad decipiēdū pncipalr: & qñq; secūdario ad nocē dūz. vñ ad simplicitatē p̄inet directe se p̄seruare a deco ptione: & fm hoc vt supra dictū est: v̄tus simplicitatis ē ca dez v̄tuti veritatis. s; differt sola rōne: qđ v̄tas dicit s; qđ signa p̄cordāt signatis: sed simplicitas dīr fm qđ nō tēdit i diuersa: vt. salū itēdat itēti^o: & aliō p̄tēdat exteri^o. ¶ Ad 3^m dōz: qđ lucrū vel glia ē finis remot^o simulatoris sicut & mēdaciis. vñ ex hoc sine spēm nō sortit: s; ex sine p̄rio qđ ostēdere se aliū qđ sit. vñ qñq; p̄tingit qđ aliqs fingit de se magna nulli^o alteri^o grā. s; sola libidine simulādi. sic p̄ba dicit in. 4. etbi. & sicut et supra de mēdacio dictū est.

Ad quartum sic pcedit. Videt qđ hypocritis semp sit pctm mortale. Dicit enī Dico. 31. az. i glo. qđ i cōparatiōe duoz maloz leu^o ē ap te peccare qđ scitātē simulare: & sup illū Job 36. Sic at dno placuit rē. glo. dicit qđ simulata eḡtas: nō ē eḡtas: s; duplī p̄ctm. & sup illū 2^m reñ. 4. Maior effecta ē inq̄tas pcti p̄p̄i mei pctō sodomoz. dicit glo. Scelera aīe plāgunt qđ hypo critis labi^o cui^o maior ē inq̄tas pctō sodomoz: pctā autē sodomoz sūt pctā mortalia. & hypocritis semp est pec cātū mortale. ¶ P. Hreg. dic. 31. moral. qđ hypocrite ex ma litia peccant: sed hoc est grauissimū: qđ p̄inet ad pctm in spm sc̄m. & hypocrita semp mortāl^o peccat. ¶ P. Nullus meret irā dei & exclusionem a dei visione nisi ppter pctm mortale: s; p hypocritam aliqs meret irā dei: s; illud Job 36. Simulatorēs & calidi p̄uocāt irā dei: excludit etiā hy pocrita q visione dei: s; illū Job. 13. Nō veniet in p̄spectu eius oīs hypocrita. & hypocritis sp ē pctm mortale. ¶ S; 3° dōz qđ hypocritis ē mēdaciū opis cū sit simulatio qđdā. nō aut oē mēdaciū opis ē pctm mortale. & nec oīs hypocritis ¶ P. Intētiō hypocrite ē ad hoc qđ videat bon^o: s; hoc nō opponit charitati. & hypocritis nō ē fm se pctm mortale. ¶ P. Hypocritis nascit ex fani glia: vt Hreg. dic. 31. moral. s; inanis glia nō semp est pctm mortale. & neq; hypocritis. ¶ Rñ. dōm qđ in hypocritis duo sunt. s; defect^o scitatis: & simulatio ipsi^o. Si & hypocrita dicat ille cui^o itentio fert ad vtrūq; vt. s; aliqs nō curet scitātē b̄re: s; solū scūs appa rere: sic p̄uenit accipi in sacra scriptura. sic manifestū ē qđ ē pctm mortale. nlls aut totalr p̄uat sanctitate nisi p pctm mortale. Si aut dicat hypocrita ille qđ itēdit simulare scū tatē a qđ deficit p pctm mortale: tūc qñis sit in pctō morta li ex quo p̄uat scitātē: non tñ semper ipa simulatio est ei pctm mortale: s; qñq; veniale. qđ discernēdū est ex fine qđ si repugnat charitati dei vel p̄ximi erit pctm mortale: pu ta cū simlat scitātē vt falsā doctrinā dīsemiet vlt vt ad ip̄ scaf ecclīasticā dignitatē idign^o vlt qđcūq; alia tpalia bona i qđ finē p̄stituit. Si vō finis itēti^o nō repugnet charitati erit pctm veniale: puta cū aliqs i ipa fictiōe delectat. de qđ dīr. 4. etbi. qđ magis v̄t van^o qđ malus. Eadē. n. rō ē de mē dacio & simulatiōe. p̄tingit tñ qñq; qđ aliqs simulat pfectiō nē scitatis qđ nō ē de salutis necitate. & talis simulatio nec semp est pctm mortale: nec semp est cum pctō mortali. Et per hoc patet rñsio ad obiecta.

De iactantia. Qđ CXII. **Inde** p̄siderādū est de iactātia & ironia qđ s; p̄tes mēdaciū s; phz i. 4. etbi. ¶ P̄mo autē circa iactā tiā q̄rantur duo. p̄ cui v̄tuti oppona tur. 2° v̄tū sit pctm mortale. **Ad primum** sic proceditur. Videt qđ iactā tia nō opponat v̄tuti veritatis. Veritati. n. opponit mē daciū. sed qñq; potest esse iactantia etiā sine mendacio: s; cū cum aliquis suā excellētiā ostentat. dicitur enim De ster. p̄mo. qđ Assuerus fecit grande cōtinium vt ostendo ret diuitias glorie sue ac regni sui: ac magnitudinē. atq;

lactantia poterie sue. ergo iactantia no opponit vti veritatis. ¶ Factantia ponit a Hreg. zi. moral. vna de quat tuoz spib⁹ supbie. cu. s. qd iactat se hre qd no bz. Un dicit Diere. 4. s. Audinim⁹ supbia Moab: supb⁹ e valde. sublimitate ei⁹: et arrogatia: et supbia: et altitudinē cordis ei⁹ ego scio ait dñs. iactantia ei⁹ eo q no sit iuxta ea vtu eius. z. zi. moral. Hreg. dicit: q iactantia orit ex inani glia. supbia aut e inanis gloria opponunt vti humilitatis. ergo iactantia no opponit vitati s; huilitati. ¶ Factantia ex diuitijs cau sari videt. Un dñs Sap. 5. Quid nobis p fuit supbia: aut qd diuitiaru iactantia cotulit nobis: s; supfluitas diuitiaru videt p tincere ad pctm auaritie qd opponit iustitie vel liberalitati. no ergo iactantia opponit vitati. ¶ S; d e q phs dicit in. z. 4. ethi. iactantia opponi vitati. ¶ Rñ. dōz: q iactantia pprie ipotare videt qd hō vbi se extollat. illa. n. q vult hō lōge iactare: in altū eleuat. tūc aut pprie aliqs se extollit qñ de se supra se aliqd dicit. Qd qd e ttingit dupliciter. Dñq; eni aliqs loqf de se nō qdē supra illud qd in se est: s; supra illud qd de eo hoies opinant. qd apls refugiēs dicit. z. ad Loci. iz. Parco neqs existimet me supra id qd vider in me: aut audit aliqd ex me. Alio. aliqs per vba se extollit loquēs de se supra id qd in se est fm rei vitatē: qz magis e aliqd iudicādū s; q in se est q; fm qd e in opinio ne alioz. ide e q magis ppe dñ iactantia qñ aliqs effert se supra id qd in ipso est q; qñ effert se supra id qd e in opione alioz: qñis vtroq; mō iactantia dici possit. z iō iactantia p prie dicta opponit vitati p modū excessus. ¶ Ad p^o ergo dōm: q rō illa pcedit de iactantia fm q excedit opinione. ¶ Ad z^o dōm: q iactantie pctm cōsiderari pōt dupliciter. Uno^o fm spēm act⁹: z sic opponit vitati vt dictū ē. Alio^o fm causas suā ex q e si nō semp tñ frequēter accidit: z sic pcedit qdē ex supbia: sic ex causa iteri⁹ motiua z ipellēte. ex hoc eni q aliqs iteri⁹ p arrogatia supra seipsuz eleuat: seq; plerūq; q exteri⁹ maiora qdā de se iactat: lz qñq; nō ex arrogatia s; ex qdā vanitate aliqs ad iactantia pcedat. z in hoc delectet: qz talis e s; habitū. z iō arrogatia p quā aliqd supra seipsuz extollit e spēs supbie: nō tñ est idēz iactantie: sed vt frequēti⁹ ei⁹ causa. z ppter hoc Hreg. iactantiaz ponit iter supbie spēs. tēdit enim iactator plerūq; ad hoc q gliam psequat p suā iactantia. z iō fm Hreg. ex inani glia orit fm rōne finis. ¶ Ad 3° dōz: q opulētia ē iactantia causat duplr. Uno^o occasionalr in qstū de diuitijs ali quis supbit. vnde z signāter puerb. 8. opes dicunt supbe. Alio^o p modū finis: qz vt dñ in. 4. ethi. aliq seipfos iactat nō solū pp gloriā: s; ēt pp lucrū: q de seipfis fingit ea ex q b⁹ lucrari possint: puta q sint medici vel sapiētes z diuini.

Ad secundum sic pcedit. Videtur q iactantia sit pctm mortale. Dñ. n. puerb. 28. Qui se iactat z dilatat: iurgia dicit. s; cōcitare iurgia ē pctm mortale. detestē. eni de⁹ eos q semināt discordias: vt habet puerb. 6. g iactantia ē pctm mortale. ¶ S; d e qd phibet in lege dei ē pctm mortale: s; sup illud Eccl. 6. Nō te extollas in cogitatioe aie tue: diē glo. Factantia z supbia phibet. g iactantia ē pctm mortale. ¶ Factantia ē mēdaciū quoddam. non est autem mēdaciū officiosum vel iocosuz: qd patet ex fine mēdaci: qz vt philosophus dicit i. 4. ethi. Factator fingit de se maiora extitib⁹: qñq; nullius grā: qñq; grā glorie vel honoris: qñq; aut grā argēti. z sic p q neq; est mēdaciū iocosuz neq; officiosuz. vñ relinquit q semp sit pnciosuz. videt q q semp sit pctm mortale. ¶ S; d e q iactantia orit ex inani glia s; Hreg. zi. moral. sed inanis glia nō semp est pctm mortale: s; qñq; veniale: qd vitare ē valde pfectoz. Dicit. n. Hreg. q valde ē pfectoz sic ex ostēso ope auctoris gloriā q̄rere: vt de illata lau de puata nesciāt exultatione gaudere. g iactantia nō semp est pctm mortale. ¶ Rñ. dōz q sicut supra dictū est. pec-

catū mortale ē qd charitati p̄iaf. Duplr ergo iactantia p̄derari pōt. Uno^o fm se put ē mēdaciū qdā: z sic qñq; ē pctm mortale. qñq; veniale: mortale qdē qñ aliqs iactat de se p̄fert qd ē gloriā dei: sic ex plona regis Tyri dicit Ezech. 28. Eleuati ē cor tuū: z dixisti de⁹ ego suz. vel ēt charitate p̄xiimi: sicut cū aliqs iactado seipsuz p̄cipit i cōtumelias alioz: sicut habet Luc. 18. de phariseo qui dicebat: nō suz sicut ceteri hoium raptores iniusti adulteri velut etiā hic publican⁹. qñq; vō est pctm veniale: qñ. s. aliqs de se talia iactat q neq; sūt deū neq; p̄xiimū. Alio^o p̄t cōsiderari fm suā causā. s. supbia vel appetitū lucrī aut inanis glie. z sic si pcedat ex supbia vel inani glia q sit pctm mortale: etiā ipsa iactantia erit pctm mortale: aliqñ erit peccatū veniale. sed qñq; aliqs p̄cipit in iactantia ppter appetitū lucrī. z hoc videtur iam p̄tinere ad p̄xiimi deceptioez z danum. z ideo talis iactantia magis est peccatū mortale: vnde z phs dicit in. 4. ethicoz q turpior est qui se iactat causa lucrī: qz qui se iactat causa glorie vel honoris: non tamē semp est peccatū mortale: qz potest esse tale lucrum ex quo alius non damnificatur. ¶ Ad primum ergo dicenduz q ille qui iactat se ad hoc q iurgia concitet peccat mortaliter. sed quandoq; contingit q iactantia est causa iurgioz nō per se sed p accūs: vnde ex hoc iactantia nō pōt esse pctm mortale. ¶ Ad 2° dōm: q glo. illa loquit de iactantia fm q pcedit ex supbia phibita q ē pctm mortale. ¶ Ad 3° dōm: q nō semp iactantia iporat mēdaciū pnciosum: s; solū qñ est charitatez dei aut p̄xiimi aut fm se aut fm suā cām. q aut aliqs se iactet qñ ex hoc ipso delectat: est qdāz vanū: vt phs dicit. vñ reducif ad mēdaciū iocosuz: nisi forte hoc dine dilectioni p̄ferret vt ppter hoc dei p̄cepta p̄tēneret. sic eni eēt charitatez dei i quo sola mens n̄ra v̄z gescere sicut in vltimo fine. videtur aut ad mēdaciū officiosū p̄tinere cū aliqs ad hoc se iactat vt gliam v̄l lucz acqrat dūmodo hoc sit sine dāno alioz: qz hoc iā p̄tineret ad mēdaciū pnciosum.

De ironia. Qd CXIII.

Deinde cōsiderādū ē de ironia. ¶ Circa quā querunt duo p̄ vtz ironia sit pctm. 2° de cōparatione eius ad iactantiam.

Ad primum si pcedit. Videt q ironia p quā aliqs d se fingit miora nō sit pctm. Nullū. n. pctm pcedit ex vna p̄fortatione ex q pcedit q aliqs de se miora dicat: fm illud puer. 30. Visto quā locutus ē vir cū quo est deus z q deo secū morante p̄fortat: ait stultissim⁹ suz viroz. z Amos. 7. dñ. Rñdit amos: nō sum p̄pha. g ironia p quā aliqs miora de se dic non est pctm. ¶ S; d e qd Hreg. dicit in eplā ad Augustinū angloz ep̄m. Bonarū mētū ē suas ibi culpas dinoscere vbi culpa nō est. s; oē pctm repugnat bonitati mētis. g ironia non ē pctm. ¶ S; d e qd Sugere supbiam nō est pctm. s; aliq miora de se ipfis dicunt fugiētes tumidū: vt phs dicit in. 4. ethi. g ironia nō est pctm. ¶ S; d e qd Aug. dicit in lib. de verbis apli. Lū huilitatis cā mētiri: si nō eras pctōr: anq; mētireris mentiēdo efficieris. ¶ Rñ. dōz: q hoc q aliq miora de se dicāt pōt p̄tingere duplr. Uno^o salua veritate: dū. s. maiora q sunt in seipfis reticēt: qdā vō miora detegūt z de se p̄ferunt q tñ in se eē recognoscūt. z sic miora de se dicere nō p̄tinet qd ironiā nec ē pctm fm gen⁹ suū nisi p̄alicū⁹ circūstātie corruptionē. Alio^o aliqs dic miora a veritate declinans puta cuz asserit de se aliqd vile qd in se nō recognoscit: aut cum negat de se aliqd magnuz qd tñ p̄cipit in seipso esse. z sic p̄tinet ad ironiam z est semper peccatum. ¶ Ad primum g dōm: q duplex est sapia z duplex est stulticia. Est. n. qdā sapia fm deū que humanā vel mundana stulticiam

habet adiuncta: fm illud. i. ad Cor. 3. Sigs inter vos sapiens videt ee in hoc seculo: stultus fiat vt sit sapiens. Alia vo est sapietia mudana q vt ibide subdit: stultitia e opo deu. ille ergo q a deo pfortat cofitef se ee stultissimus fz reputacione humana: qz. f. humana ptenit q hoiz sapietia qrit vn i ibide subdit: Et sapia hoium no e mecu. r postea subdit: r noui scdz sciencia. Vel pot dici sapia hoiz q humana rone acgrif. sapietia vo scdz q ex diuina ispiratide habef. Amos at negant se ee pphetaz origine: qz. f. no erat de gne pphaz. vn i ibide subdit: nec fili? pphe. ¶ Ad 2° dds: q ad bonitate metis ptinet: vt ho ad iustitie pfectionez tendat. r io in culpa reputat: no solum si deficiat a coi iustitia qd vere culpa e: sed et si deficiat a iustitie pfectione quod qnq; culpa no e. no aut culpa dicit qd p culpa no recognoscit qd ad ironie mendaciū ptineret. ¶ Ad 3° ddm: q ho no dz vnū pctm facere vt aliud vitet. r io no dz metiri qli tercūq; vt vitet supbia. Un Aug. dicit sup Joā. Non ita caueat arrogatia vt veritas relinquat. r Heg. dicit q icau te sunt humiles qui se mentiedo illaqueant.

Ad secundum sic pcedit. Ut q ironia non sit min^o pctm q iactatia. Utrūq; n. pctm in qru decliat a vitate q eqllitas e qda: fz ab eqllitate non magis decliat q excedit qz q diminuit. g ironia no e min^o pctm q iactatia. ¶ S. Scdz phm ironia qnq; iactatia est. iactatia aut no est ironia. ergo ironia no est minus pctm q iactatia. ¶ Prouerb. 26. dicit. Qu submiserit vocē suā ne credideris ei: qm septē negtie sunt in corde illius: sed submittere vocē ptinet ad ironiā. ergo in ea e multiplex nequitia. ¶ Sed h est qd phs dicit in. 4. ethicoz: q irones r minus dicentes gratiores fm mores videntur. ¶ Rñ. dds q sicut dictū est: vnū mendaciū est graui^o altero quādoq; quidē ex materia de qua est: sicut medaciū qd fit in doctrina religionis e grauisimū. qnq; aut ex motiuo ad peccādū: sic medaciū pntiosus e graui^o q officiosus vel iocosus. ironia aut r iactatia circa idē metiunt: vel vbi: vel qbuscūq; exteriorib^o signis. f. circa aditionē psonē. vn qru ad hoc eqllia sūt: fz vt plurimū iactatia ex turpiori motiuo pcedit. f. ex appetitu lucri vel honoris. ironia vo ex hoc q fugit lz inordinate p elationē alyz grauis eē. r fm hoc phs dic q iactatia e graui^o pctm q ironia. cōtingit tñ qnq; q aliqs minora de se fingit ex aliquo alio motiuo: puta ad dolose decipiēdū: r tē ironia e grauior. ¶ Ad p^o ddm: q rō illa pcedit de ironia r iactatia fm q mendaciū grauitas pferat ex seipso vel ex mā ei. sic. n. dictū est q eqllitate habet. ¶ Ad 2° dds: q duplex est excellentia. vna gdez in tpalib^o reb^o. alia vo in spūalib^o. attingit autē qnq; q aliqs p vba exteriora vel signa pcedit qd defectus in exteriorib^o reb^o: puta p aliquā vestē abiectā aut p aliqd huiusmodi. r p hoc ipsuz itēdit ondere aliquā excelletia spūalē: sic dñs de qbusdā dic Mat. 6. q exterminant facies suas vt appareāt hoib^o ieiunātes. vn isti simul icurrūt viciū ironie r iactatie: tñ fm diuersa. r pp hoc grauius peccāt. Un r phs dicit i. 4. ethi. q r supabūdātia r valde defect^o iactatiū e: pp qd r de Aug. legif q neq; vestes nimis pciosas neq; nimis abiectas hre volebat. qz in vtroq; hoies suā gliaz qrūt. ¶ Ad 3° dds: q sicut dī Eccl. 19. Est qui nequit se humiliat r interiora eius plena sunt dolo. r fm hoc Salomon loquitur de eo qui ex dolosa humilitate nequit vocem suam submittit.

De amicitia que affabilitas dicit. Nō CXIII.

Deinde consideranduz est de amicitia que affabilitas dicit. r de eius vicys oppositis que sūt adulatio r litigium. ¶ Circa amicitia autem sen affabilitate querunt duo. p vtz sit spūalis vt. 2°. vtru sit pars iustitie.

Ad primum sic pcedit. Videt q amicitia no ethi. q amicitia pfecta est q est pp vtutē. qlibet aut vt est amicitie causa: qz bonū oib^o est amabile: vt dicit Dio. 4. ca. de diui. no. ergo amicitia no e spūalis vtus: fz ois oēs vtutē. ¶ P. Phs dicit in. 4. ethicoz de tali amico q no in amādo vel etiā in vitādo recipit singulos vt oz. fz q aliquis sūgnā amicitie ostēdat ad eos quos no amat videt ptinere ad simulationē que repugnat vtuti. ergo huiusmodi amicitia no e vtus. ¶ P. Vitr^o i medietate cōstituit pur sapiens determinabit: sicut dicit. 2. ethi. fz Eccl. iastes. 7. dicit: Cor sapiētū vbi tristitia: r cor stultoꝝ vbi letitia. vn ad vtuosuz ptinet maxime a delectatione sibi canere: vt dī. 2. ethicoz. Dec aut amicitia per se quidē desiderat cōdelectare. contristare autē reuertetur: vt phs dicit in. 4. ethicoz. ergo amicitia no est vtus. ¶ Sed cōtra. Precepta legis danī de actib^o virtutū. sed Eccl. 4. dicit: Cōgregatiōi pauperū affabile te facito. ergo affabilitas que hic amicitia dicit est quedā specialis virtus. ¶ Rñ. dds: q sicut dictū est: cū vtus ordinet ad bonuz vbi occurrit spūalis rō boni: ibi oportet esse speciales rōnes virtutis. bonuz autē in ordine cōstitit: sicut supra dictū est. oz autēz hominē cōuenienter ad alios hoies ordinari in cōi uersatione tā in factis qz in dictis: vt. f. ad vnūquēq; se habeat fm q decet r io oz eē qdā spūales virtutē q hanc pueniētā ordinis obferuet. r hec vocat amicitia sine affabilitas. ¶ Ad p^o dds: q phs i li. ethi. d duplici amicitia loq qru vna pssit pncipalī in affectu quo vn^o aliū diligit. r hoc pot pseg quā cūq; virtutē. q aut ad hanc amicitia ptinent supra de charitate dicta sunt. aliā vero amicitia ponit q pssit i solis exteriorib^o verbis vel factis: q gde no hz pfectā rōne amicitie: fz qdam eius similitudinē in qru aliqs deceter hz se ad illos cū qb^o cōuersatur. ¶ Ad 2° ddm: q ois hō nāliter oī hōi e amicus quodāz generali amore: sic et dī Eccl. 13. qz oē aīal diligit sile sibi. r hūc amorē rēpstant signa amicitie q qz exterius ondit in verbis vel factis: etiā extraneis vel ignotis. vn no e ibi simulatio. no. n. ondit eis signa pfecte amicitie: qz no codē mō se hz familiariter ad extraneos sic ad eos q sunt sibi spūali amicitia iuncti. ¶ Ad 3° dds: q cor sapientū dī eē vbi tristitia: no gdez vt ipe primo tristitia iferat. dī. n. apls ad Ro. 14. Si ppter cibū frater meus tristat iā no fm charitate ambulat: fz vt tristatibus solationē ferat: fm illud Eccl. 7. No desis plorantib^o in solatōe. r cū lugētib^o ambula. cor aut stultoꝝ ē vbi letitia no gde vt ipsi alios letificēt: fz vt ipsi alioꝝ letitia pfruantur. ptinet g ad sapiētē vt delectationē afferat bis cū quibus cōuersatur: no gdez lasciuā quā virtus cauet: sed honestā: fm illud ps. Ecce qz bonū r q iocundum habitare fratres in vnū. qnq; tñ ppter aliquod bonum cōsequens vel ppter aliquod malū excludendū non refugiet virtuosus eos qbus cōiuit contristare: vt phs dicit in. 4. ethi. Unde r apls dicit. 2. ad Cor. 7. Si contristati vos in epla: no me penitet. r postea: gaudeo non qz contristati estis: sed qz contristati estis ad pniām. r ideo bis q sunt pni ad peccanduz non debem^o hilarē vultū ostendere ad eos delectanduz: ne videamur eoz pctō consentire: r quodammodo peccati audaciam ministrare. Unde dicitur Ecclesia. 7. Et ille tibi sunt serua corpus earum. non ostendas hilarē faciē tuam ad illas.

De amicitia que affabilitas dicit. Nō CXIII.

Ad secundum sic pcedit. Videt q huiusmodi amicitia non sit pars iustitie. Ad iustitiam enim pertinet reddere debitum alteri. sed hoc non pertinet ad hanc virtutē: sed solum delectabiliter alyz conuincere. ergo huiusmodi virtus non est pars iustitie. ¶ Secundum phm in. 4. ethicoꝝ huiusmodi virtus consistit cū delectatiōe vel tristitia q e in pūctā

sed moderari maximas delectationes pertinet ad temperantiam: vt supra habitū est. ergo hec virtus est magis pars temperantie q̄ iustitie. ¶ Equalia in eq̄lib^o exhibere contra iustitiam ē: vt supra habitū ē. s̄z sicut ph̄s dicit in .4. et̄bi. Nec virtus s̄līr ad notos: et ignotos: et cōsuetos: et incōsuetos operat̄. ergo hec virtus nō est pars iustitie: sed magis ei d̄ria tur. ¶ S̄z ē q̄ Macrobi^o ponit amicitiam partē iustitie. ¶ R̄n̄. d̄s q̄ hec virtus est pars iustitie in q̄tū adiungit ei sicut p̄ncipali virtuti. uenit enī cū iustitia in hoc q̄ ad alterū est sicut et iustitia. deficit autē a rōne iustitie: q̄ non h̄z p̄c̄nā debiti rōnē. put̄ aliq̄s alteri obligat̄: vel debito legati ad cuius solutionē lex cogit. vel et̄ aliquo debito pueniēte ex aliquo beneficio suscepto: sed solū attendit q̄dā debitum honestatis q̄d magis est ex parte ipsius virtuosī q̄ ex parte alteri: vt. s̄. faciat alteri q̄d deceat eū facere. ¶ Ad p̄^o ergo d̄m: q̄ sicut sup̄: a dictū est: q̄ hō nālī est aīal sociale: d̄z ex quadā honestate vitatis manifestatiōne alijs hoīb^o sine qua societas hoīum durare nō possēt. sicut autē nō possēt hō viuere in societate sine vitate: ita nec sine delectatione: q̄ sicut ph̄s dicit i. s. et̄bi. Nullus p̄t p̄ diē morari cū tristi nec cū nō delectabili. et iō hō tenet̄ ex quodāz debito honestatis nālī vt alijs delectabiliter cōiuiat: nisi p̄pter aliquā causāz necesse sit aliq̄n alios vtiliter tristare. ¶ Ad 2° d̄s: q̄ ad temperantiam p̄ncet refrenare delectationes sensibiles: sed hec virtus consistit circa delectatiōes in cōiuctu que ex rōne pueniūt in q̄tū vnus ad alterū decēter se h̄z. et has delectatiōes nō ōz refrenare tanq̄ noxias. ¶ Ad 3° d̄s: q̄ verbū illud ph̄i nō est intelligendū q̄ ali quis eodē mō debeat colloqui et cōiuiere notis et ignotis: q̄ vt ipse ibidē subdit: nō s̄līr cōuenit cōsuetos et extraneos curare aut tristare: sed in hoc attenditur similitudo q̄ ad omnes oportet facere quod decet.

De vicis oppositis pdicte virtuti. Q̄ CXV.

Deinde considerādū ē de vicis oppositis pdicte virtuti. Et p̄ d̄ adulationē. 2° de litigio. ¶ Circa adulationē q̄run̄ duo. p̄mo vt̄z adulatio sit p̄c̄nā. 2° vt̄z sit p̄c̄nā mortale.

Ad primum sic p̄cedit. Vt q̄ adulatio nō sit p̄c̄nā. Adulatio enī cōsistit in quodā sermone laudis alteri exhibitio in sermone placēdi: sed laudare aliq̄s nō est malū s̄m illud p̄verb. vlt. Surrexerūt filij eius et beatissimi p̄dicauerūt: vir eius et laudauit eā. s̄līr et velle placere alijs nō est malū: s̄m illd. i. ad. Loz. io. Per oīa oīb^o placeo. ergo adulatio nō ē p̄c̄nā. ¶ Bonū malo ē d̄riū: et s̄līr vitup̄iū laudis: sed vitupare malū nō est p̄c̄nā. ergo neq̄z laudare bonū q̄d videt̄ ad adulationē p̄tinere. ergo adulatio nō est p̄c̄nā. ¶ Adulationi detractio d̄riat: vñ H̄eg. dicit q̄ remediū ad adulationē est detractio. Sciendū ē inq̄t q̄ ne imoderatis laudib^o eleuemur plerūq̄z nostri rectoris moderantie detractiōib^o lacerari p̄mittimur: vt quos vox laudātis eleuat: lingua detrahētis humuliet: s̄z detractio est malū: vt supra habitū est. ergo adulatio est bonū. ¶ Sed ē q̄d sup̄ illud Ezech. 13. Ue qui osūmūt puluīlos sub omni cupito manus. dicit glo. i. suanē adulationēz. ergo adulatio est p̄c̄nā. ¶ R̄n̄. d̄m: sicut supra dictū est q̄ amicitia pdicta vel affabilitas et si p̄ncipalr̄ delectare intendat eos q̄bus cōiuiat: tñ vbi necesse est p̄pter aliq̄d bonūz exequēdū vel malū vitandū nō veret̄ corrumpere. Si ergo alijs in oīb^o velit ad delectationē alteri loqui: excēdit modū in delectādo. et iō peccat per excessūz: et si quidez hoc faciat sola int̄tione delectādi vocat̄ placidus s̄z ph̄s. sicut faciat hoc int̄tione alicuius lucrī cōsequēdi vocat̄ blāditor sine adulator. cōiter tñ nomē adulationis attribui solet oīb^o qui supra debitū modū virtutis volūt alios vbiis

vel factis delectare in cōi uersatiōe. ¶ Ad p̄^o d̄m: q̄ laudare aliq̄s cōtingit et bñ et male: put. s̄. debite circūstantie vel seruant̄ vel p̄mittunt̄. si. n. aliq̄s aliq̄s velit delectare laudādo: vt ex hoc eū solet ne in tribulatiōib^o deficiat: vel et̄ vt in bono p̄ficere studeat alijs debitis circūstantijs obfuaris: p̄ncipit hoc ad pdictā virtutē amicitie: p̄tinet autē ad adulationē siq̄s velit aliq̄s laudare in q̄bus nō ē laudāduz: q̄ forte mala sūt: s̄m illud: Laudat̄ p̄c̄tōz in desiderijs aīe sue: vel q̄ nō sūt certa s̄m illud: Eccl. 27. An̄ sermonē nō laudes virū. et iterū Eccl. ii. Nō laudes virū in spē sua: vel et̄ si timere possit ne humana laude ad inanē gloriā p̄noceat. Uñ d̄r Eccl. ii. An̄ mortē ne laudes hoīem. s̄līr etiā velle placere hoīb^o p̄p̄ charitatē nutritiā: et vt in eis hō sp̄aliter p̄ficere possit laudabile ē. q̄ autē ali quis velit placere hoīb^o p̄pter inanē gloriā: vel p̄pter lucrū vel etiā in malo hoc esset p̄c̄nā: s̄z illud ps. Deus dissipauit ossa eoz̄ q̄ hoīb^o placent. et ap̄ls dicit ad Gal. p̄. Si adhuc hoīb^o placere x̄pi s̄m nō eēs. ¶ Ad 2° d̄s: q̄ et vituperare malū si nō adhibeant̄ debite circūstantie est viciosum. et similiter laudare bonū. ¶ Ad 3° d̄s: q̄ nihil prohibet duo vitia esse cōtraria: et ideo sicut detractio est malum: ita et adulatio que cōtrariat̄ ei q̄tū ad ea que dicuntur: non autē directe q̄tū ad finem: quia adulator querit delectationē eius cui adulatur: detractor autē non querit eius contristationem cuiz aliquando occulte detrahat: sed magis querit eius infamiam.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ adulatio sit p̄c̄nā mortale: q̄ s̄z Aug. i. enchiridion: maluz d̄r q̄ nocet: s̄z adulatio maxime nocet s̄z illud ps. Qñ laudat̄ p̄c̄tōz in desiderijs aīe sue: et iniqu^o bñ dicit̄: exacerbauit d̄n̄z p̄c̄tōz. et iō Hierony. dicit q̄ nihil ē q̄d tā facile corūpat mētes hoīum q̄ adulatio. et sup̄ illud ps. Cōuertant̄ statim erubescētēs. d̄r glo. Plus nocet lingua adulatoris q̄ gladius p̄secutoris. q̄ adulatio ē grauissimū p̄c̄nā. ¶ S̄. Quicūq̄ verbis alijs nocet: nō minus nocet sibi q̄ alijs: vñ d̄r in ps. Gladi^o eoz̄ itret in corda ipsorum. s̄z ille q̄ alteri adulat̄ inducit eū ad peccandū mortali. vñ sup̄ illud ps. Oleū p̄c̄tōris nō ipiguet caput meū. d̄r glo. Salsa laus adulatoris mētes a rigore vitatis emollit ad noxia. q̄ multo magis adulator in se mortalr̄ peccat. ¶ S̄. In decretis scribit̄ dis. 43. Clericus q̄ adulationib^o et pditionib^o vacare dephēdit̄ de gradet̄ ab officio: s̄z talis pena non infligit̄ nisi p̄ p̄c̄tō mortali. q̄ adulatio ē p̄c̄nā mortale. ¶ S̄z ē q̄ Aug. in sermone de purgatorio iter p̄c̄tā minuta numerat: siq̄s cuiq̄ maiorī p̄sone aut ex voluntate aut ex necessitate adulari voluerit. ¶ R̄n̄. d̄m: q̄ sicut supra d̄m̄ est: p̄c̄nā mortale est q̄d charitati d̄riatur: adulatio autē q̄nq̄z q̄dem charitati d̄riatur: q̄nq̄z autē nō. Cōtrariat̄ siq̄dem charitati triplr̄. Uno^o rōne ipsius m̄ae: puta cū aliquis laudat alicuius p̄c̄nā. hoc. n. d̄riatur dilectioni dei d̄ cuius iustitiam hō loq̄tur. et d̄ dilectionē p̄mi que ē peccato fouet: vnde est p̄c̄nā mortale: s̄m illud Isa. 5. Ue qui dicitis malū bonū. Alio^o rōne intentionis: puta cum quis alicui adulat̄ ad hoc q̄ fraudulēter ei noceat vel corūpolariter vel sp̄aliter. et hoc etiā ē p̄c̄nā mortale: et de hoc habetur p̄uer. 27. Meliora sunt vulnera diligētis q̄ fraudulēta odientis oscula. 3° p̄ occasionez sicut cū laus adulatoris sit alteri occasio peccandi et preter adulatoris int̄tione: et in hoc considerare oportet vt̄rum sit occasio data vel accepta: et qualis ruina subsequatur: sicut potest p̄tere ex his que supra de scandalo dicta sunt. si autēz aliq̄s ex sola auaritia delectandi alios vel etiam ad euitanduz aliquod malum: vel consequenduz aliquid in necessitate alicui adulatus fuerit non est contra charitatē. vnde non est p̄c̄nā mortale sed veniale. ¶ Ad p̄^o d̄m: q̄ auctozitates ille loquuntur de adulatore qui laudat p̄c̄nā alicui^o

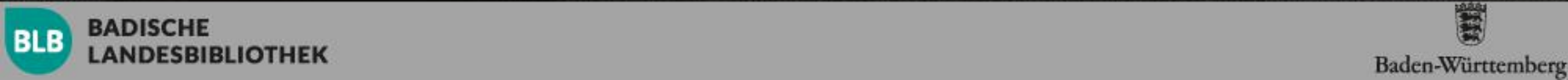
subuenire pot. et tñ etiã in rebus teporalibus nõ pñnet ad liberalẽ vt sic alyis itẽdat qd oino se et suos despiciat. Uñ amb. dicit in p de officijs. Est illa pbãda liberalitas vt p ximos seminis tui nõ despicias si egere cognoscas. ¶ Ad 2^m dõm qd ad liberalẽ non pñnet sic diuitias emittere vt nõ sibi remaneat vñ sustentet et vñ virtutis opa exequat qbus ad felicitatẽ puenit. Uñ pñs dicit in. 4. etbi. qd liberalis curat ppria volens p hoc qbuslibet sufficere. et amb. dicit in lib. de officijs: qd dñs nõ vult sil effundi opes s; dispensari: si forte vt Deliscus boues suos occidit et pauit paupes ex eo qd habuit vt nulla cura teneret domestica. qd pñnet ad statũ pfectiõis spũalis vite: de quo ifra dicit et tñ sciẽdũ qd hoc ipm qd ẽ sua liberalitẽ largiri iqtũ ẽ act⁹ vtutis ad bñtudine ordinaf. ¶ Ad 3^m dõm qd sic pñs dicit in. 4. etbi. illi qd sumunt multas res i tẽperantys nõ sũt libales s; pdigi. et silr qẽũq; effundit qd b; pp q; alia pctã. Uñ et amb. dicit in p de officijs. Si adiuues cũ qd possessio nes alioz eripere conat: nõ pbat largitas: nec illa pfecta est liberalitas si iactãtie cã magis qm mie largiaris. et ideo illi qd carẽt alyis vtutibus: s; in aliq; mala opa multa expendant nõ sunt liberales. nibil ẽt pbibz aliquos multa in bonos vsus expẽdere: et habitũ liberalitatis nõ habere: sic et aliaz virtutũ opa faciũt hoies añq; habitũ vtutis bẽant: s; nõ eodẽ mō quo vtuos: vt supra dcm ẽ. silr ẽt nibil. phibet aliquos vtuosos s; sint paupes esse liberales. Uñ pñs dicit in. 4. etbi. Scdm subam. i. facultatẽ diuitiaz liberalitas dñ. nõ cni pñsit in multitudie datoz: s; in dantis habitu. Et ambro. dicit in p de offi. qd affect⁹ diuitie collationẽ aut paupere facit: et precii reb⁹ iponit.

Ad secundum sic pcedit. Videtur qd liberalitas nõ sit circa pecunias. Ois. n. virtus moralis est circa opatiões vel passiones. esse aut circa opationes ẽ ppriũ iustitie: vt dñ in. 5. etbi. g cũ liberalitas sit vtus moralis videt qd sit circa passiones et nõ circa pecunias. ¶ Ad liberalem pertinet quaruncũq; diuitiarum vsus. sed diuitie nãles sunt veriores qd diuitie artificiales que in pecunijs consistunt. vt patet per phm in pmo politi. g liberalitas non est pncipalr circa pecunias. ¶ Diversarum virtutum diuersæ sunt materię: qz habitus distinguuntur fm oba. sed res exteriores sunt mãe iustitie distributiue et cõmutatiue. g non sunt materia liberalitatis. ¶ Sed 3^m est qd pñs dicit in. 4. etbi. qd liberalitas videt esse medietas quedã circa pecunias. ¶ Rñ. dicendum: qd fm phm in. 4. etbico. ad liberalem pertinet emissiuus esse. vñ et alio noie liberalitas largitas noiaf: qz qd largũ est nõ ẽ retentiũ: s; est emissiuũ. et ad hoc idẽ pñnerẽ vt ẽt nomẽ liberalitatis. cũ. n. aliq; a se emitit: quodã mō illud a sua custodia et dñio liberat et aũm suum ab eius affectu libez eẽ oñdit. ea vō qd emittẽda sunt ab vno hoie in alijs: sunt bona possessa qd noie pecunie signant. et iõ ppria mã liberalitatis ẽ pecunia. ¶ Ad pñmũ g dõm qd sic dcm est: liberalitas nõ attendi ẽ in qñtitate dati: s; in affectu datis: affect⁹ aut datis disponit fm passiones amoris et cupiscẽtie. et pñs delectatiõis: et iustitie ad ea qd datur: et iõ imediata mã liberalitatis sũt iteriores passiones: s; pecunia exterior ẽ obm ipsaz passionũ. ¶ Ad 2^m dõz qd sic Aug. dicit in li. de doctrina xpiana: Totũ gẽgd hoies in terra hũt et oia quoz sũt dñi pecunia vocat: qz antiq; qd habebãt: in peccozib⁹ habebãt: et pñs dicit in. 4. etbico. qd pecunias oia dicim⁹ quoz dignitas nũmismate mensuratur. ¶ Ad 3^m dõm qd iustitia cõstituit equalitatem in istis exteriorib⁹ reb⁹: nõ at ad eã ppe pñnet moderari iteriores passiones: vñ alr pecunia ẽ mã liberalitatis. et alr iustitie.

Ad tertium sic pcedit. Videt qd vt pecunia nõ sit act⁹ liberalitatis. Diuersaz eniz vtutũ diuersi sunt act⁹: s; vt pecunia puenit alyis vtutib⁹

sicut iustitie et magnificẽtie. nõ g ẽ ppriũ act⁹ liberalitatis. ¶ Ad liberalitatẽ nõ soluz pñnet dare: s; ẽt accipere et custodire: s; acceptio et custodia nõ vident ad vsũ pecunie pñnere. ergo icõueniẽter dñ ppriũ act⁹ liberalitatis vsus pecunie. ¶ Usus pecunie nõ solũ pñsit in hoc qd pecunia det: s; in hoc qd expẽdat: s; expẽdere pecuniã refertur ad ipm expẽdere. et sic nõ videt eẽ act⁹ liberalitatis. dicit .n. Seneca i. 5. d bñficys. Nõ ẽ liberal' aliq; ex hoc qd sibi donat. g nõ qz vsus pecunie pñnet ad liberalitatẽ. ¶ Sed 3^m ẽ qd pñs dicit i. 4. etbi. Unoquoq; optime vtũt qd b; circa singula vtutez. ergo diuitys vtẽt optime qd b; circa pecunias vtute. iste aut ẽ liberalis. g bonis vsus pecuniaz ẽ act⁹ liberalitatis. ¶ Rñ. dõm qd spẽs act⁹ sumit ex obo vt supra habitũ est. obm aut sine mã liberalitatis ẽ pecunia et gẽgd pecunia mẽsurari pot vt dcm est. et qz qz vtus puenienter se b; ad suũ obm: pñs est vt cũ liberalitas sit vtus: act⁹ ei⁹ sit pportõat⁹ pecunie. pecunia aut cadit sub rone bonoz vtutũ: qz oia exteriora bona ad vsũz hois sũt ordinata. et iõ act⁹ ppriũ liberalitatis est pecunia vel diuitys vtũ. ¶ Ad pñmũ g dõm qd ad liberalitatẽ pñnet bñ vtũ diuitys inqñtũ huiusmodi: eo qd diuitie sũt ppria mã liberalitatis. ad iustitiã aut pñnet vtũ diuitys s; rone debiti: put. s. res exterior õbet alteri. ad magnificẽtiã aut pñnet vtũ diuitys fm quãdã spãle rone. i. fm qd assumunt in alius opis magni expletionẽ. vñ et magnificẽtia quodam mō se b; ex additõe ad liberalitatẽ: vt infra dicit. ¶ Ad 2^m dõz qd ad vtuosuz pñnet nõ solũ pueniẽter vtũ sua mã vel instro: s; ẽt pparare oportunitates ad bñ vtẽdũ: sic ad fortitudinẽ militis pñnet nõ solũ exercere gladiuz in hostes: s; ẽt exacuere gladiũ et in vagina pseruare: sic ẽt ad liberalitatẽ pñnet nõ solũ vtũ pecuniaz: s; ẽt eã pparare et cõseruare ad idoneũ vsũz. ¶ Ad 3^m dõz qd sic dcm ẽ: ppriũ mã liberalitatis sũt iteriores passiones fm quas hõ afficif circa pecuniã. et iõ ad liberalitatẽ pñnet pncipue vt hõ pp iordinatã affectionẽ ad pecuniã nõ phibeat a quocunq; debito vsũ ei⁹. Est aut duplex vsus pecunie. Un⁹ ad seipz qd videt ad sumpt⁹ vel expẽsas pñnere. Alius aut quo qd vtũt ad alios: qd pñnet ad datioes. et iõ ad liberalitatẽ pñnet vt neq; pp imoderatũ amorẽ pecunie aliq; ipediat a pueniẽtib⁹ expẽsis neq; a pueniẽtib⁹ datioibus. vñ circa datioes et sup⁹ liberalitas pñsit fm phm in. 4. etbi. vbi aut Seneca ẽ itelligẽdũ de liberalitate s; qd se b; ad datioes: nõ. n. dñ aliq; liberal' ex hoc qd sibi aliq; donat.

Ad quartum sic pcedit. Videt qd ad liberalitẽ nõ maxie pñneat dare. Liberalitas. n. a prudẽtia dirigit sic et qz alia vtus moralis: s; maxime vt ad prudẽtiã pñnere diuitias cõseruare. vñ et pñs dicit in. 4. etbi. qd illi g nõ acqstierũt pecuniã: sed susceperũt acqstiam ab alyis: liberali⁹ eã expẽdũt: qz sũt in expĩ idigẽtie. g vt qd dare nõ maxie pñneat ad liberalẽ. ¶ De hoc qd aliq; maxie itendit nlls tristat neq; ab eo cessat. sed liberalis qñq; tristat de his qd dedit neq; ẽt dat õibus: vt dñ in. 4. etbi. ergo ad liberalẽ nõ maxie pñnet dare. ¶ Ad illud iplendũ qd qd maxie itendit hõ vtutur vsus qd pot: s; liberalis nõ ẽ petitũ vt pñs dicit i. 4. etbi. cum p hoc posset sibi pparare facultatẽ alyis donãdi. g vi def qd maxie nõ itendat ad vãdũ. ¶ Magis hõ obli gat ad hoc qd pvideat sibi qd alyis. s; expẽdendo aliq; puidet sibi: dãdo aut puidet alyis. g ad liberalẽ magis pñnet expẽdere qd dare. ¶ Sed 3^m ẽ qd pñs dicit in. 4. etbi. qd liberalis est supabũdare in datioẽ. ¶ Rñ. dõz qd ppriũ est liberal' vtũ pecunia. vsus aut pecunie ẽ in emissioẽ ipi⁹ nã acqstio pecunie magis assimilãt gñatiõĩ qz vsũ. custodia vō pecunie inqñtũ ordinaf ad facultatẽ vtẽdi assimilatur habitũ. emissio aut alic⁹ rei quãto fit ad aliq; distantiũ s; tãto a maiori vtute pcedit: sicut pñ in bis qd pueniũt.

et ideo ex maiori virtute peccat quod aliquis emittat pecuniam danda eam alijs: quod expediendo eam circa seipsum. proprium est autem virtutis ut precise teneat in id quod perfectum est. nam virtus est perfectio quod dicitur: ut dicitur in 7. physicorum. et ideo liberalis maxime laudatur ex datione: **¶** Ad primum ergo dicitur: quod ad prudentiam pertinet custodire pecuniam ne surripiat aut inutiliter expendat. sed utilis eam expendere non est minoris prudentie quam vitare eam seruare: sed maioris: quia plura sunt attendenda circa usum pecunie quam assimilata motui quod circa seruationem quam assimilata quieti. quod autem illi qui susceperunt pecunias ab alijs acqisitas liberalius expendunt quasi exites iopie inexpectati si propter solam hanc experientiam liberaliter expenderent non haberent virtutem liberalitatis: sed quia huiusmodi experientia se habet solum sicut tollens impedimentum liberalitatis: ita est quod promptius liberaliter agant. timor enim iopie ex eius experientia procedens impedit quia eos qui acqiserunt pecuniam ne eam presumant liberaliter agendo. et sicut amor quo eam amat tamquam proprium effectum: ut philosophus dicit in 4. ethicorum. **¶** Ad 2. dicitur: quod sic dicitur esse ad liberalitatem pertinet auertere utriusque pecuniam et propter auertere dicitur quod est quod danda pecunie usus. quia autem virtus tristat de proprio sui actus et vitat eius ipe dimensa. ei autem quod est auertere dicitur dare duo opponuntur. scilicet non dare quod auertere est dandum: et dare aliquid inconuenienter. unde de utroque tristat liberalis. sed de primo magis: quia plus opponit proprio actui. et ideo non dat omnibus. impediret. nam actus eius si quibus daret. non haberet unde alijs daret quibus daret auertere. **¶** Ad 3. dicitur: quod dare et accipere habet se sic agere et pati. non est autem idem principium agendi et patendi: unde quia liberalitas est principium dationis non pertinet ad liberale ut sit promptus ad recipiendum: et multo minus ad petendum. versus. Si quis in hoc mundo vult multis gratis haberi. Det capiat quod plurimum pauca nihil. Ordinat autem ad dandum aliquid secundum auertere liberalitatis. scilicet fructus propriarum possessionum quos sollicitate procurat ut eis liberaliter utatur. **¶** Ad 4. dicitur: quod ad expendendum in seipsum natura inclinatur. unde ad hoc quod pecuniam quod pfundat in alios pertinet proprie ad virtutem.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod liberalitas non sit pars iustitie. iustitia enim respicit debitum. sed quod est aliquid magis debitum tanto minus liberaliter datur. sed liberalitas non est pars iustitie sed ei repugnat. **¶** Iustitia est circa operationes: ut supra habitum est. sed liberalitas est proprie circa amorem et cupiditatem pecuniarum que sunt passionum. et magis videtur liberalitas ad temperantiam pertinere quam ad iustitiam. **¶** Ad liberalitatem pertinet proprie conuenienter dare: ut dictum est: sed auertere dare pertinet ad beneficentiam et misericordiam que pertinet ad charitatem ut supra dicitur. et ergo liberalitas magis est pars charitatis quam iustitie. **¶** Sed dicitur quod Ambrosius dicit in primo de officijs. Iustitia ad societatem generis humani refertur. societatis. nam ratio diuiditur in duas partes: iustitiam. scilicet beneficentiam que eadem liberalitatem aut benignitatem vocat. sed liberalitas ad iustitiam pertinet. **¶** Ratio dicitur quod liberalitas non est spes iustitie: quia iustitia exhibet alteri quod est eius: sed liberalitas exhibet id quod suum est. habet tamen quodammodo auertere cum iustitia in duobus. primo quod dicitur quod principaliter est ad alterum: sicut et iustitia. 2. quod est circa res exteriores sicut et iustitia: licet secundum aliam rationem ut dicitur. et ideo liberalitas a quibusdam ponitur pars iustitie sicut virtus annexa ei ut principali. **¶** Ad primum ergo dicitur quod liberalitas et si non attendatur debitum legale quod attendit iustitia: attendit tamen debitum quodammodo morale quod attendit ex quodam ipsius decentia: non ex hoc quod sit alteri obligata. unde minimum habet de ratione debiti. **¶** Ad 2. dicitur: quod temperantia est circa cupiditatem corporalis delectationum. cupiditas autem pecunie et delectatio non est corporalis: sed magis animalem. unde liberalitas non pertinet proprie ad temperantiam. **¶** Ad 3. dicitur: quod datio beneficentie et misericordie procedit ex eo quod habet aliquid affectus circa eum cui datur. et ideo talis datio pertinet ad charitatem sive ad amicitiam. sed datio liberalitatis auertere ex eo quod datur est aliquid affectus circa

pecunia dum eam non cupiscit neque amat. unde et non solum animis. sed et ignotis dat quia omnia. unde non pertinet ad charitatem: sed magis ad iustitiam quam est circa res exteriores.

Ad sextum sic procedit. Videtur quod liberalitas sit maxima virtus. Dicitur enim. virtus hominis est quodammodo similitudo diuine bonitatis: sed per liberalitatem homo maxime assimilatur deo quod datur omnibus affluenter et non improperat: ut dicitur Jacobi primo. sed liberalitas est maxima virtus. **¶** Sed dicitur Augustinus in 6. de trinitate. In his que non mole magna sunt: id est esse maius quod melius: sed ratio bonitatis maxime videtur ad liberalitatem pertinere: quia bonum diffusiuum est: ut patet per Dionysium 4. causa de diuino nomine. unde et Ambrosius dicit in primo de officijs quod iustitia cetera: liberalitas bonitatem. sed liberalitas est maxima virtus. **¶** Sed dicitur Boetius dicit in libro de consolatione. Libertas maxime claros facit. et philosophus dicit in 4. ethicorum. quod iter virtuosos maxime liberales amat. sed liberalitas est maxima virtus. **¶** Sed dicitur quod Ambrosius dicit in libro de officijs quod iustitia excelletior videtur liberalitate: sed liberalitas gratior: philosophus dicit in libro de theoricis quod fertes et iusti maxime honorantur et post eos liberales. **¶** Ratio dicitur quod quilibet virtus tendit in aliquid bonum. unde quanto aliquid virtus in maius bonum tendit tanto melior est. Liberalitas autem tendit in aliquid bonum dupliciter. Uno modo per se. Alio modo ex parte. primo quod dicitur et per se tendit ad ordinandum propria affectionem circa possessionem pecuniarum et usum. et sic secundum hoc profertur liberalitati temperantiam que moderat cupiditatem et delectationes pertinentes ad proprium corpus. et fortitudo et iustitia que ordinant quodammodo in bonum communi: vna quod est temperantia pacis: alia quod est temperantia belli. et omnibus profertur virtutes que ordinant in bonum commune. nam bonum diuini preminet cuius bono humano: et in bonis humanis bonum publicum preminet bono privato in quibus bonum corporis preminet bono exteriorum rerum. Alio modo ordinat liberalitas ad aliquid bonum ex parte: secundum hoc liberalitas ordinat in omnia bona predicta: ex hoc enim quod non est amatum pecunie sequitur quod de facili utatur ea et ad seipsum et ad utilitatem aliorum: et ad honorem dei. et secundum hoc habet quodammodo excellentiam ex hoc quod utilis est ad multa. quia tamen vniuersis magis indicatur secundum id quod primo et per se pertinet ei: quod secundum id quod consequenter se habet ad deum est liberalitas non est maxima virtus. **¶** Ad primum ergo dicitur: quod datio diuina auertere ex eo quod amat homines quibus datur non autem ex eo quod afficiat ad ea que datur. et ideo magis videtur pertinere ad charitatem quam est maxima virtus quam ad liberalitatem. **¶** Ad 2. dicitur: quod quilibet virtus participat rationem boni communi ad emissionem propriam actus: actus autem quodammodo aliarum virtutum meliores sunt quam pecunia quia emittit liberaliter. **¶** Ad 3. dicitur: quod liberales maxime amantur: non quod deus amicitia honesti quasi sint meliores: sed amicitia utilis: quod sunt virtuosiores in exterioribus bonis que contere homines maxime cupiunt. et ex parte eadem eam clari reddunt.

De virtus liberalitati oppositis. No. CXVIII.

Deinde considerandum est de virtus liberalitati oppositis. Et primo de auaritia. 2. de prodigalitate. **¶** Circa primum quoniam octo. primo videtur auaritia sit peccatum. 2. videtur sit spirituale peccatum. 3. cui virtuti opponatur. 4. videtur sit peccatum mortale. 5. videtur sit grauissimum peccatorum. 6. videtur sit carnale vel spirituale peccatum. 7. videtur sit viciu capitale. 8. de filiabus eius.

Ad primum sic procedit. Videtur quod auaritia non sit peccatum. Dicitur enim. auaritia quasi eris auaritas: quia in appetitu pecunie consistit per quam omnia exteriora bona itelluntur perire: sed appetere exteriora bona non est peccatum naturaliter. non habet ea appetitum: quod substa sunt boni naturaliter: quod per ea vita hominis conseruatur. unde et suba hominis dicitur. sed auaritia non est peccatum. **¶** Sed de peccato autem est in deum aut in proximum aut in seipsum ut supra habitum est: sed auaritia non est peccatum contra deum. non enim opponitur neque religioni neque virtutibus theologis quibus

homo ordinat in deū: necq̄ ē p̄ctm̄ in seip̄s. hoc. n. pp̄rie
 p̄tinet ad gulā & luxuriā de q̄ apl̄s dicit. i. ad Cor. 6. q̄ forni-
 cat̄ in corp̄ suū peccat. s̄l̄r̄ et nō videt̄ eē p̄ctm̄ in p̄ximū
 q̄ p̄ hoc q̄ hō retinet sua nulli facit iniuriā. ḡ auaritia nō
 ē p̄ctm̄. ¶ Ea q̄ nāl̄iter adueniūt nō sunt p̄ctā. s̄ auari-
 tia nāl̄iter p̄sequit̄ senectutē q̄si & quēlibz defectū: vt p̄hs
 dicit̄ in. 4. et̄bi. ḡ auaritia nō est p̄ctm̄. ¶ Sed ḡ est qd̄ d̄r̄ ad
 Deb. vlt̄. S̄int mozes sine auaritia p̄tēti p̄tibz. ¶ Rñ̄.
 dōm: q̄ in ḡbuscūq̄ bonū p̄sistit̄ in debita mēsurā: necē ē
 q̄ p̄ excessum vel diminutionē illi mēsurā malū pueniat
 in oibus aut q̄ sunt p̄pter finē bonū p̄sistit̄ in q̄dā mēsurā.
 nā ea q̄ sunt ad finē necesse ē p̄mēsurari fini sic medicū
 va sanitati: vt p̄ p̄hm̄ in p̄ politū. bona aut̄ exteriora h̄nt
 rōnē vtiliū ad finē sic d̄m̄ ē. vñ necesse est q̄ bonuz hoīs
 circa ea p̄sistat in q̄dam mēsurā: dū. s̄. hō fm̄ aliquā mēsu-
 rā q̄rit h̄re exteriorē diuitias put̄ sunt necessarie ad vitā
 eius fm̄ suā p̄ditionē. & iō in excessu huius mēsurā p̄sistit̄
 p̄ctm̄: dū. s̄. aliqs supra debitū modū vult eas acgrere vel
 retinere qd̄ p̄tinet ad rōnē auaritie q̄ diffinit̄ eē imodera-
 tus amor h̄ndi. vñ p̄s q̄ auaritia ē p̄ctm̄. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dōm
 q̄ appetitus rez̄ exterior̄ ē hōi nāl̄is vt cor̄ q̄ sunt p̄pter
 finē. & iō int̄tū vitio caret in q̄tū p̄tinet̄ sub regula sum-
 pta ex rōne finis. auaritia aut̄ hāc regulā excedit̄: & ideo ē
 p̄ctm̄. ¶ Ad 2° dōm: q̄ auaritia pōt̄ ipoztare imoderan-
 tiā circa res exteriorē dupl̄. Uno^o immediate q̄tū ad ac-
 ceptionē vel p̄seruationē ipaz̄: vt. s̄. hō plus debito mō eas
 acgrat vel p̄fuet. & s̄ hoc ē directe p̄ctm̄ in p̄ximuz: q̄ in
 exterioribz diuitijs nō pōt̄ vñ hō supabundare nisi alte-
 ri deficiat: q̄ bona tēporalia nō possūt sil̄ possideri a mul-
 tis. Alio^o p̄t̄ ipoztare imoderantiā circa iteriores affectio-
 nes q̄s q̄s ad diuitias h̄z: puta q̄ imoderate aliqs diuitias
 amet aut desideret aut delectet̄ in eis. & sic auaritia ē p̄ctm̄
 hoīs in seip̄m: q̄ p̄ hoc deordinat̄ eī affect̄: s̄ nō deordi-
 nat̄ cor̄p̄ sic p̄ vitia carnalia. ex p̄nti aut̄ ē p̄ctm̄ i deū sic &
 oia p̄ctā mortalia in q̄tū hō pp̄ bonū t̄pale p̄tēnit̄ eternū.
 ¶ Ad 3° dōm: q̄ inclinatioēs nāl̄es sunt regulāde s̄z rōnē
 q̄ p̄ncipatū tenet̄ i nā hūana. & iō q̄uis senes p̄pter nāc de-
 fectū auidi^o exterior̄ rez̄ ingrāt subsidia: sic & ois idigēs
 q̄rit sue idigētie supplemētū: nō tñ a p̄ctō excusant̄ si debi-
 tā rōnis mēsurā circa diuitias excedant.

Ad secundum si p̄cedit̄. Videtur q̄ auaritia
 non sit sp̄ale peccatū. Dicit enī
 Augu. in libro de libe. arb. Auaritia que grece philargiria
 dicitur non in solo argento vel in nūmis: s̄z i oibus rebz q̄
 imoderate cupiunt̄ itelligēda est: s̄z in oī p̄ctō ē cupiditas
 imoderata alic^o rei: q̄ p̄ctm̄ est sp̄eto bono icōmutabili
 bonis cōmutabilibz iherere vt supra habitū ē. ḡ auaritia
 est ḡnāle p̄ctm̄. ¶ Scdm̄ Irido. in li. etymologiarum:
 auar^o d̄r̄ q̄si auid^o eris. i. pecunie. vñ & greco auaritia phi-
 largiria noīat̄. i. amor argēti. s̄z sub argēto p̄ qd̄ pecunia si
 ḡnificat̄ significat̄ oia bona exteriora quoz̄ p̄ciū pōt̄ nū-
 mismate mēsurari vt supra habitū ē. ḡ auaritia cōsistit̄ in
 appetitu cuiusq̄ exterioris rei. ḡ vñ eē ḡnāle p̄ctm̄. ¶ Sup̄
 illud ad Ro. 7. Nā p̄cupiscētia nesciebā rē. dicit̄ glo.
 Bona est lex q̄ dū p̄cupiscētia p̄hibet oē maluz p̄hibz. vñ
 aut̄ lex sp̄aliter p̄hibere p̄cupiscētia auaritie: vt d̄r̄ Exo.
 20. Nō p̄cupiscēs rē p̄ximū tui. ḡ p̄cupiscētia auaritie ē oē
 malū. & ita auaritia est ḡnāle p̄ctm̄. ¶ Sed ḡ est q̄ ad Ro.
 p̄mo auaritia cōnumerat̄ iter alia sp̄alia p̄ctā vbi d̄r̄: Re-
 pletus oī iniquitate: malitia: fornicatōe: auaritia rē. ¶ Rñ̄
 dōm q̄ p̄ctā fortiumē sp̄m̄ s̄z oba vt supra habitū ē. oīm
 aut̄ p̄cti est illud bonū in qd̄ tendit̄ iordinat̄ appetit̄. & iō
 vbi est sp̄alis rō boni qd̄ iordinate appetit̄: ibi ē sp̄alis rō
 p̄cti. Alia aut̄ est rō boni vtilis & boni delectabilis. diuitie
 aut̄ fm̄ se h̄nt rōnē vtilis: ea. n. rōne appetunt̄ in quātū in
 vñm hoīs cedūt. & iō sp̄ale qd̄dā p̄ctm̄ ē auaritia fm̄ q̄ i

moderat^o est amor h̄ndi possessiones q̄ noīe pecunie d̄r̄
 ḡnant̄ ex q̄ sumit̄ auaritie nomē: veyz q̄ v̄bū h̄ndi s̄z pri-
 mariā ipōnē ad possessiones p̄tinere vñ: quaz̄ sum^o totalr̄
 d̄r̄: ad multa alia deriuat̄: sic d̄r̄ hō h̄re sanitate v̄xozē ve-
 stimētū: & alia huiusmodi: vt p̄s in p̄dicamētis: p̄ oīs et̄
 nomē auaritie ampliātū ē ad oēm imoderatū appetitū
 h̄ndi quācūq̄ rē: sic Breg. dicit̄ in qdā homel. q̄ auaritia ē
 nō solū pecunie: s̄z et̄ scie & altitudis: cū supra debitū mōs
 sublimitas ambitur: & fm̄ hoc auaritia nō ē sp̄ale p̄ctm̄. &
 hoc ē mō loquit̄ Augu. de auaritia in auctoritate iducta.
 Vñ p̄s r̄sio ad p̄mū. ¶ Ad 2° dōz q̄ oēs res exteriores
 q̄ veniūt in vsuz hūane vite noīe pecunie itelligunt̄ iquā-
 tum h̄nt rōnē boni vtilis: sūt aut̄ qdā exteriora bona q̄ pōt̄
 aliqs pecunia p̄seg: sic voluptates & honores & alia huius-
 modi q̄ h̄nt aliā rōnē appetibilitatis. & iō illoz appetitus
 nō pp̄rie d̄r̄ auaritia fm̄ q̄ ē viciū sp̄ale. ¶ Ad 3° dōz q̄
 glo. illa loq̄t̄ de p̄cupiscētia iordinata cuiuscūq̄ rei. pōt̄. n.
 itelli q̄ p̄ p̄hibitionē p̄cupiscētie rez̄ possessaz̄ p̄hibean-
 tur q̄rūcūq̄ rez̄ p̄cupiscētie q̄ p̄ res possessas haberi p̄nt̄.

Ad tertium sic p̄cedit̄. Videtur q̄ auaritia nō op-
 ponat̄ liberalitati: q̄ sup̄ illō Mar.
 5. Bt̄ q̄ esuriūt & sitiūt iustitiā. Lbry. dicit̄ q̄ duplex ē iusti-
 tia: vna ḡnāl̄: & alia sp̄alis cui opponit̄ auaritia. & hoc idēz
 p̄hs dicit̄ in. 5. et̄bi. ergo auaritia nō opponit̄ liberalitati.
 ¶ P̄ctm̄ auaritie in hoc p̄sistit̄ q̄ hō trāscendit̄ mēsu-
 rā i rebz possessis. s̄z huiusmodi mēsurā statuit̄ p̄ iustitiā.
 ḡ auaritia directe opponit̄ iustitie & nō liberalitati. ¶ P̄.
 Liberalitas est vñ media iter duo vitia d̄ria: vt p̄s p̄hs
 i. iz. & 4. et̄bi. s̄z auaritia nō h̄z p̄ctm̄ d̄riū & oppositū: vt p̄s
 per p̄hm̄ in. 5. et̄bi. ergo auaritia nō opponit̄ liberalitati.
 ¶ Sed ḡ est q̄ sic d̄r̄ Ecclesiastes. 5. Auar^o nō implebit̄ pecu-
 nia: & q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex eis: sed nō imple-
 pecunia & iordinate eas amare est d̄riū liberalitati q̄ i ap-
 petitu diuitiaz̄ mediū t̄z. ḡ auaritia opponit̄ liberalitati.
 ¶ Rñ̄. dōm: q̄ auaritia ipoztat̄ imoderantiā quādā cir-
 ca diuitias dupl̄. Uno^o immediate circa ipaz̄ acceptionē
 & p̄seruationē diuitiaz̄: i q̄tū. s̄. aliqs acgrit̄ pecuniā vltra
 debitū aliena surripiedo vel retinedo. & sic opponit̄ iusti-
 tie. & hoc mō accipit̄ auaritia. Ezech. 22. vbi d̄r̄. P̄ncipes
 eius in medio ei^o q̄si lupi rapiētes p̄dā ad effundēdū san-
 guinē: & auare lucra sectāda. Alio^o ipoztat̄ imoderantiā cir-
 ca iteriores affectōes diuitiaz̄: puta cū q̄s nimis amat vñ
 desiderat diuitias aut nimis delectat̄ in eis et̄ si nolit ra-
 pere aliena. & hoc mō auaritia opponit̄ liberalitati q̄ mo-
 derat̄ huiusmodi affectōes vt d̄m̄ ē: & sic accipit̄ auaritia
 .z. ad Loin. 9. Preparēt̄ repromissā b̄ndictionē hāc para-
 taz̄ eē: & sic q̄si b̄ndictionē: nō q̄si auaritiā. glo. s̄. vt doleat̄
 p̄ dato & paz̄ sit qd̄ d̄r̄. ¶ Ad p̄mū ḡ dōz q̄ Lbry. & p̄hs
 loquunt̄ de auaritia p̄mo mō d̄cā. auaritiā aut̄ scdo mō
 d̄cā noīat̄ p̄hs illiberalitatē. ¶ Ad 2° dōm q̄ iustitia p̄-
 prie statuit̄ mēsurā in acceptiōibz & p̄seruatōibz diuitiaz̄
 fm̄ rōnē debiti legalis: vt. s̄. hō nō accipiat nec retineat alie-
 nū: s̄z liberalitas p̄stituit̄ mēsurā rōnis p̄ncipalr̄ qd̄ ē in i-
 terioribz affectōibz. & p̄ oīs in exteriori acceptiōe & cōser-
 uatiōe pecuniaz̄ & emissiōe earuz̄ fm̄ q̄ in exteriori affec-
 tione p̄cedūt nō obseruādo rōnē debiti legalis: s̄z debiti
 moralis: qd̄ attēdit̄ fm̄ regulā rōnis. ¶ Ad 3° dōz q̄ auar-
 itia s̄z q̄ opponit̄ iustitiā nō h̄z viciū oppositū: q̄ auaria
 p̄sistit̄ in pls h̄ndo q̄z debeat s̄z iustitiā. & huic opponit̄
 min^o h̄re: qd̄ nō h̄z rōnē culpe: s̄z pene: s̄z auaritia s̄z q̄ op-
 ponit̄ liberalitati h̄z vitiū p̄digalitatē oppositum.

Ad quartum sic p̄cedit̄. Videtur q̄ auaritia
 semp̄ sit p̄ctm̄ mortale. Null^o. n.
 est dign^o morte nisi p̄ p̄ctō mortali: sed pp̄ auaritiā hoīs
 digni sūt morte: cū. n. apl̄s ad Ro. p̄ p̄missit̄: Replet^o oī
 iniquitate: fornicatiōe: auaritia rē. subdit̄: ḡ talia agūt digni
 q̄ z.

sunt morte. g avaritia est pctm mortale. C. S. Minimus in avaritia e qd aligs iordinate retineat sua. sed hoc videt esse pctm mortale. dic. n. Basilius. Est panis famelici que tu tenes: nudi tunica qua seruas: indigentis argentus qd possides: quo circa tot iniuriarum quot exhibere valeret: sz iniuriari alteri est pctm mortale: qz dicit dilectioi primi g multo magis ois alia avaritia est pctm mortale. C. S. Nullus excecatur spiritali cecitate: nisi per peccatum mortale qd aiam puat lumine gre. sed fm Lbiso. tenebra aie est pecuniaz cupidus. g avaritia q est pecuniaz cupidus est pctm mortale. C. S. d. e q. i. ad Cor. 3. sup illd. Sigs edifi cauerit sup hoc fundamentu. zc. dic glo. q lignu: fenu: z stipula supedificat ille q cogitat q mudi sut qud placeat mudo: qd ptinet ad pctm avaritie. alle aut q edificat lignu fenu z stipula no peccat mortaliter sed venialiter. de eo eni dicit q saluus erit sic q si p ignez. g avaritia qiqz est veniale pctm. C. R. n. d. d. q sic dicit e avaritia duplr d. Uno fm q opponit iustitie. z hoc modo ex genere suo est pctm mortale. sic. n. ad avaritiaz ptinet qd aligs iniuste accipiat vel retineat res alienas qd ptinet ad rapina vel furtu que sunt pctm mortalia: vt supra habitus e. z tngit tn in hoc genere avaritie aliqd ee pctm veniale ppter ipfectione act sicut supra dicit e cu de furto ageret. Alio pot accipi avaritia sz q opponit liberalitati: z fm hoc ipoztat iordinate amoz dicitiaz. si g intatu amoz diuitiaz crescat q pferatur charitati: vt. f. ppter amoz dicitiaz aliqs non vereat facere d amoz dicit z primi: sic avaritia erit pctm mortale. si aut iordinate amoz ifra hoc listat vt. f. ho quis superflue diuitias amet: no tn pfert eaz amoz amoz dino: vt si ppter diuitias no velit aliqd facere d deu z primuz. sic avaritia e pctm veniale. C. Ad pmu g dicit q avaritia co numerat pctis mortalibus fm illa rone q e pctm mortale. C. Ad 2m dicit q Basilius loquitur in illo casu in quo aliquis tenet ex debito legali bona sua paupibz erogare vel pp piculu neccitatis: vel et pp supfluitate hitoz. C. Ad 3m dicit q cupido diuitiaz obtenebrat aiaz ppe qn excludit lumen charitatis pferedo amoz dicitiaz amoz dino.

Ad quintum sic proceditur. Videtur q avaritia sit maximu pctoz. Dr. n. Ecclia. io. Avaro nihil e scelestius. z postea subditur: nihil e iniquius qz amare pecuniam. hec enim z animam sua venalem habet. z Tullius dicit in pmo de officijs. Nihil est tam angusti animi tanqz parui qz amare pecuniam. sz hoc pertinet ad avaritiam. ergo avaritia est grauissimum pctoz. C. S. Tanto aliqd pctm est grauissimu quato magis charitati dicitur: sed avaritia maxie dicitur charitati. dicit. n. Aug. in lib. 8. qdnu q venenu charitatis est cupiditas. ergo avaritia e maximu pctm. C. S. Ad grauitate pcti pertinet q sit incurabile. vñ z pctm in spm scñ dicit grauissimu qz est irremissibile. sz avaritia e pctm insanabile: vt dicit pbs in. 4. etbi. q senect? z ois ipotentia liberales facit. g avaritia est grauissimu pctoz. C. S. Aplos dicit ad Eph. 5. q avaritia est idolorum seruit? sz idolatria zputat iter grauissima pctm. g z avaritia. C. S. d. q adulteriu est grauissimu pctm qz furtu: vt bñ puer. 6. furtu aut ptinet ad avaritiaz. ergo avaritia no est grauissimu pctoz. C. R. n. d. d. q oē pctm ex hoc ipso q est malu zstist in quadā corruptioe siue puatoe alic? boni: in qtu e volutariu zstist in appetitu alic? boni. Duplr g ordo pctoz pot attēdi. Uno ex parte boni qd p pctm ztenit vel corrupit: qd quato mai? est tato pctm graui? e: z fm hoc pctm qd e d deu e grauissimu. z sub hoc e pctm qd e d psonā hois: sub quo est pctm qd e ztra res exteriores q sunt ad vsu hois deputate: qd vñ ad avaritiaz ptinere. Alio pot attēdi grad? pctoz ex pte boni cui iordinate subdit appetit? human? qd quato min? e nato pctm e deformi? turpius est. n. subce? iscriozi bono qz

superiori. bonu aut exterioru rez est isimu iter humana bona. est et min? qz bonu corporis: qd et min? e qz bonu aie: qd et excedit a bono diuino. z fm hoc pctm avaritie quo appetitus huan? subycit et exteriorib? reb? bz quodam modo deformitate maiorē: qz tn corruptio vel puatio boni formalr se bz in pcto: zuersio aut ad bonu zmutabile ma liter: magis est iudicada grauitas pcti ex pte boni qd corrupit qz ex pte boni cui subycit appetit? z io ddm e q avaritia no est simplr maximu pctoz. C. Ad pmu g dicit q auctoritates ille loquuntur de avaritia ex pte boni cui subdit appetit? vñ z in ecclesiastico p rone subdit: q avar? sua aiam bz venale: qz videlz aiam sua. i. vita sua exponit periculis p pecunia. z io subdit: qm in vita sua picat. i. co tempst itima sua: vt. f. pecunias lucraret. Tullius. n. addit hoc ee angusti animi: vt. f. velit pecunie subyci. C. Ad 2m dicit q Aug. ibi accipit cupiditate gñalr cuiuscuzqz teporalis boni no fm q accipit spaliter p avaritia. cupiditas. n. cuiuscuzqz teporalis boni e venenu charitatis in qtu. f. ho spernit bonu diuinum pp hoc q iberet bono temporalu. C. Ad 3m dicit q alr est insanabile pctm in spm scñ: z aliter avaritia. na pctm in spm scñ e insanabile ex pte ztēpt? pu ta q ho ztenit vel miam vel iustitia diuina aut aliqd bonum p q hois pctā sanant. z io talis insanabilitas ptinet ad maiorē grauitate pcti. avaritia vo bz insanabilitate ex pte defect? huan: in qtu. f. semp pcedit buana na: qz quo aliquis e magis deficiens eo magis idiget adminiculo exterioru rez. z io magis in avaritia labit. vñ ptale insanabilitate no ondit pctm ee grati? sz quodammodo per hoc ee piculosus. C. Ad 4m dicit q avaritia coparat idolatrie p qua da sititudine qua bz ad ipam: qz sic idolatra subycit se creature exteriori: ita et avar? no tn eodem modo: sz idolatra qdes subycit se creature exteriori vt exhibeat ei cultu diuini: avar? aut subycit se creature exteriori imoderate ea zcupiscendo ad vsu no tn ad cultu. z io no ois q avaritia habeat tanta grauitate quantā bz idolatria.

Ad sextum sic procedit. Videtur q avaritia non sit pctm spuale. Pctm. n. spualia vident ee circa spualia bona: sz ma avaritie sunt bona corporalia. f. exteriores diuitie. g avaritia no est pctm spuale. C. S. Pctm spuale d carnale diuidit: sz avaritia videt ee pctm carnale. fegur. n. corruptionez carnis: vt ps in scñib? q pp nae carnal defectu in avaritia icidit. g avaritia no e peccatu spuale. C. S. Pctm carnale est p qd et corp? hominis deordinat fm illud apli. i. ad Cor. 6. Qui fornicat i corp? suu peccat: sz avaritia et corporali hoicm verat. vñ z Lbry. Mar. 5. coparat avariaz demoniaci q in corpore verat. g avaritia no vñ ee pctm spuale. C. Sed d e q Hreg. 31. moral. zputat avaritia cu vitijs spualib?. C. R. n. d. d. q pctā pcpue in affectu zstist. oēs aut affectioes aie siue passioes terminant ad delectationes z tristitias: vt ps p pñm in. z. etbi. delectationu aut qda sunt carnales z qdam spuales. carnales qde delectatioes diir q in sensu carnis zplen? sic delectatioes ciboz z venereoz: delectationes vo spuales diir q cōplen? in sola aie apprehēsiōe. illa g pctā dicunt carnalia q pficiunt in delectatioib? carnalibus. illa vo diir spualia q pficiunt in spualib? delectationibus absqz carnali delectatioe. z huiusmodi est avaritia. delectat. n. avar? in hoc q zsiderat se possessore diuitiaz. z io avaritia e pctm spuale. C. Ad pmu g dicit q avaritia circa corporale obm no qrit delectatione corporale: sz solum aiale: put. f. ho in hoc delectat q diuitias possideat. z io no est pctm carnale. rone tn obi medius est iter pctā pure spualia q qrun delectatione spuale circa oba spualia: sicut supbia est circa excellētia: z vitia pure carnalia q qrun delectatione pure corporale circa obm corporale. C. Ad 2m dicit q motus respicit spēs fm terminu ad que:

non aut fm terminu a quo. r id vitiu dē carnale ex hoc q
 redit i delectationē carnalē: nō aut ex eo q pcedat ex ali
 quo defectu carnis. ¶ Ad 3° dōz q. Chūso. pparat auarū
 demoniacū: nō qz veyct in carne sic demoniacus: s; p op
 positus: qz sic demoniacus ille de quo legir. Mar. 5. se de
 nudabat: ita auarus se supfluis diuitijs onerat.

Ad septimum sic pcedit. Videt q auaritia
 nō sit vitiū capitale. Auaritia
 enī opponit liberalitati sic medio: r pdigalitati sic extre
 mo. s; neq; liberalitas ē pncipalis virtus neq; pdigalitas
 vitiū capitale. g auaritia nō d; poni vitiū capitale. ¶ S.
 Sic supra dcm ē illa dicunt esse vitia capitalia q hnt pnci
 pales fines ad quos ordinant fines alioz vitiōz. sed hoc
 nō ppetit auaritie: qz diuitie nō hnt rōnē finis: s; magis rō
 nē ei^o qd ē ad finē vt dē in p etbi. g auaritia nō ē vitiū capi
 tale. ¶ S. Greg. dic. z. moral. q auaritia qnq; orit ex ela
 tione qnq; p timorē. dū. n. qdā deficere sibi ad sumptū ne
 cessaria estimāt mētē ad auaritiā relaxāt. sūt alij q dū po
 tētiōres videri appetūt ad alienaz rez ambitū succendū
 tur. g auaritia magis orit ab alijs vitijs q ipsa sit vitiū ca
 pitale respectu alioz. ¶ S; d est q Greg. 31. moral. ponit
 auaritiā inter vitia capitalia. ¶ Rñ. dōm q sic supra di
 ctū ē vitiū capitale dē ex quo alia vitia oriunt fm rōnem
 finis q cū sit multū appetibilis ppter ei^o appetitū hō pce
 dit ad multa faciēda vel bona vel mala. finis aut marie
 appetibilis ē bñtudo vel felicitas q ē vltim^o finis hūane
 vite: vt supra habitū ē. r id quāto aliqd magis picipat cō
 ditiones felicitatis tāto magis ē appetibile. ē autē vna de
 pditionib^o felicitatis vt sit p se sufficiens: aliqñ non geta
 ret appetitū tanq; vltim^o finis: s; p se sufficiens marie re
 promittit diuitie: vt Boeti^o dic in. 3. de cōsol. cuius rō est
 qz sicut pbs dicit in. 5. etbi. denario vtimur qñ fideiussore
 ad oia habēda. r dicitur Ecclia. 10. q pecunie obediunt
 oia. r ideo auaritia que consistit in appetitū pecunie est vi
 tiū capitale. ¶ Ad pñm dōm q virtus perficitur fm
 rōnem. vitiū aut perficitur s; inclinationē appetitus sen
 sitiu. non autē ad idem genus pncipalr respicit rō r appe
 titus sensitius: r ideo non opz q pncipale vitiū opponat
 pncipali virtuti. vnde licet liberalitas nō sit pncipalis vir
 tus: quia non respicit ad pncipale bonuz rōnis: auaritia ta
 men est pncipale vitiū: quia respicit ad pecuniam que hz
 quādam pncipalitatē inter bona sensibilia rōne iā dicta.
 pdigalitas aut non ordinat ad aliqñ finēz pncipaliter
 appetibilem: sed magis videt procedere ex defectu ratio
 nis. Un pbs dic in. 4. etbi. q pdig^o magis dē van^o q ma
 lus. ¶ Ad 2° dōz q pecunia ordinat qdē ad aliū finē. in
 quātū tñ vtil^o est ad oia sensibilia acgrēda pntinet quodā
 modo vtrute oia. r ideo hz quādam similitudinez felicitatis
 vt dictū est. ¶ Ad 3° dōm q nihil pphibet viciū capita
 le interdum a qbusdam alijs oriiri vt dictū est: ouz tñ ex
 eo alia vitia soleant plerūq; oriiri.

Ad octauum sic pcedit. Videt q nō sint aua
 ritie filie q dñr. s. pditio: fra^o: fal
 lacia: periuria: inquietudo violētie: r h miam obduratio.
 Auaritia. n. opponit liberalitati vt dcm est: pditio at fra^o
 r fallacia opponunt pudētie: piuria religiōi: rgetudo spei
 vel charitati q gescit in amato: violētie opponunt iustitie
 obduratio mē. g huiusmodi vicia nō pntēt ad auaritiā.
 ¶ S. Proditio dolus r fallacia ad idēz pntinere vident. s.
 ad pñm deceptionē. g nō debēt oia enumerari tanq; di
 uerse filie auaritie. ¶ S. Iudo. ponit nouē filias. v3. men
 daciū fraus furtū: piuriū: r turpis lucri appetitus: falsa te
 stimonia: violētia: inhūanitas: rapacitas. g pma assignatio
 filiaz fuit insufficient. ¶ S. Pbs in. 4. etbi. pōit multa gñā
 viciōz pntētiū ad auaritiā quā noiat liberalitatē. v3. par
 cos: tenaces: chimbiles: illiberales opatiōes operātes r d

meretricio pastos: r vsurarios aleatores: r mortuoꝝ spo
 liatores r latrones. g vř q pdcā enūeratio sit insufficient.
 ¶ S. Tyrāni marie violētiās subditis iferūt. dic at pbs
 ibidē q tyrānos ciuitates dōsolātes r sacra pdātes nō dici
 m^o illiberales. i. auaros. g violētia nō d; pōi filia auaritie.
 ¶ S; d est q Greg. 31. moral. assignat alias auaritie filias
 pus enūeratas. ¶ Rñ. dōm q filie auaritie dñr vicia q
 ex ipsa oriunt: r pncipue fm appetitū finis: qz vō auaritia ē
 supflū^o amor hñdi diuitias in duob^o excedit. p. n. supabū
 dat in retinēdo. r ex hac pte orit ex auaritia obduratio h
 miam: qz. s. cor ei^o mīa nō emollit: vt de diuitijs suis sub
 ueniat miseris. 2° ad auaritiā pntinet supabūdare in acci
 piēdo. r fm hoc auaritia pōt pōsiderari duplr. Uno^o fm q
 ē in affectu. r sic ex auaritia orit ingetudo inq̄tum iegerit
 hōi sollicitudinē r curas supfluas. auar^o. n. nō implebit pe
 cunia: vt dē Ecclia. 5. Alio^o pōt pōsiderari i effectu: r sic
 in acgrēdo aliena vtrif qnq; qdē vi qd pntinet ad violētiās
 qnq; aut dolo: q qdē si fiat in vbo fallacia erit q̄tū ad sim
 plex verbū: piuriū aut si addat pfirmatio iuramēti. si aut
 dolus pmittit in ope sic q̄tū ad res erit fraus: q̄tū at ad
 psonas erit pditio: vt patet de Iuda q ex auaritia pdidit
 xpm. ¶ Ad pñm dōz q nō o; filias alie^o pcti capitalis
 ad idē gen^o vity pntinere: qz ad finē vni^o vicy pnt ordinari
 ē pctā alterius generis. aliud est. n. pctm hre filias r pec
 catū hre spēs. ¶ Ad 2° dōz q illa tria distinguunt sic di
 ctū est. ¶ Ad 3° dōm q illa nouē reducunt ad septē pdi
 cta. nā mēdaciū r falsū testimoniū pntinent sub fallacia.
 falsū. n. testimoniū est qdā specificatio mēdacy: sic r fur
 tum est qdā specificatio fraudis. vñ sub fraude pntinet: ap
 petit^o aut turpis lucri pntinet ad ingetudinē. rapacitas aut
 pntinet sub violētia cū sit spēs ei^o: inhūanitas aut ē idē qd
 obduratio h miam. ¶ Ad 4° dōz q illa q ponit Aris. sūt
 liberalitatis vel auaritie spēs magis q; filie. pōt. n. aliqs
 dici liberalis vel auar^o ex eo q defit in dādo: vt sigdē pa
 rū det vocat par^o. si aut nihil tenax. si cū magna difficul
 tate det vocat chimbilis qñ chimini veditoz: qz de par
 tis magnā viz facit. qnq; aut aliqs dē liberalis vel auar^o:
 qz excedit in accipiēdo. r hoc duplr. Uno^o qz turpiter lu
 crat: vel vilia r nullia opa exercēdo p illiberales opatio
 nes: vel qz de aliqb^o viciōsis actib^o lucrat: sic de meretri
 cio vel de aliquo huiusmodi: vř qz lucrat de eo qd gratis
 o; pcedere sic vsurary: vel qz lucrat mltā cū puo labore.
 Alio^o qz iniuste lucrat vř nimis vi iferēdo: sic latrones: vř
 mortuos spoliādo: vel ab amicis auferēdo: sic aleatores.
 ¶ Ad 5° dōm q sicut liberalitas ē circa mediocres pecu
 nias ita r illiberalitas. vñ tyrāni q magna per violētiām
 auferūt nō dicunt illiberales: sed iniusti.

De prodigalitate. Qd. CXIX.

Inde consideranduz est de pdi
 galitate. r circa hoc grunf
 tria. p vtz pdigalitas auaritie oppo
 nat. 2° vtrum pdigalitas sit pctm. 3°
 vtz sit graui^o pctm q; auaritia.

Ad primum sic pcedit. Vi
 det q pdigali
 tas nō opponat auaritie. Opposita. n. nō pnt sil eē i eodē.
 sed aliq sūt pdigi r illiberales. g pdigalitas non opponit
 sil auaritie. ¶ S. Opposita sunt circa idē: sed auaritia f; z
 q opponit liberalitati est circa passiones quas daz qb^o hō
 afficit ad pecuniā. prodigalitas aut nō videt esse circa ali
 quas anime passiones. nō. n. afficit circa pecunias nec cir
 ca aliqd aliud huiusmodi: nō ergo pdigalitas opponitur
 auaritie. ¶ S. Pctm pncipalr recipit spēm a fine: vt sit
 pza habitū est: sed pdigalitas semp videt ordinari ad ali
 quem finē illicitū ppter quē sua bona expendat: r pncipue
 ppter voluptates. vñ r Luc. 15. dē de filio pdigo q disti

patit subam suam luxuriose viuendo. g videtur q pdigalitas magis opponatur tempantie et insensibilitati q auaritie et liberalitati. ¶ S; est q phs in. 2. et in. 4. et bi. ponit pdigalitate opposita liberalitati et illiberalitati qua nunc auaritia dicimus. ¶ Rñ. dñm. q in moralibus attendit oppositio vitioz ad inuicē et ad virtutē fm sup abundantiā et defectu. differunt aut auaritia et pdigalitas fm supabundantiam et defectu diuersimode. nā in affectioe diuitiarū auarus supabundat plus debito eas diligēs. pdigus autē deficit minus debito eaz sollicitudinē gerens: circa extēriora vero ad pdigalitatē ptinet excedere qdem in dādo: deficere autē in retinendo et acgrendo. ad auaritia autē prius et dñrio deficere qdē in dādo supabundare autē in accipiēdo et retinēdo. vñ p. 3. q pdigalitas auaritie opponitur. ¶ Ad p. 3. q dñs. q nihil phbz eidē inesse opposita fm diuersa. ab illo tñ aliqd magis denotat qd inest pncipaliter. sic autē i liberalitate q mediū tenet pncipua ē datio ad quā acceptio et retentio ordinant: ita ē auaritia et pdigalitas pncipue attendunt fm dationē. vnde ille q supabundat in dādo vocat pdigus. qui autē deficit in dādo vocat auarus. ¶ tingit autē qñq q aliquis deficit in dādo q tñ non excedit in accipiēdo: vt phs dicit in. 4. et bi. silr ē et ¶ tingit q aliq excedat in dādo: et ex hoc est pdigus: et silr cū hoc excedat in accipiēdo vel ex qdam necessitate: qz dum supabundat in dādo deficient ei ppria bona. vñ cogitur idebite acgrere qd ptinet ad auaritia vñ ē pp ai iordinationē: oū. s. non dat ppter bonū: qñ tēpta virtute non curat vnde et q literatū accipiat. et sic non s; idē ē pdigus et auarus. ¶ Ad 2. dñm. q pdigalitas attenditur circa passionē pecunie: nō sicut supabundās in eis: sed sic deficient. ¶ Ad 3. dñm. q pdigus nō supabundat in dādo semp voluptates circa qñs ē intēperantia. s; qñq qdēz ex eo q totalr disponit vt diuitias nō curet qñq aut ppter aliqd aliud vt frequētius: tñ ad intēperantias declinant. tñ qz ex quo supflue expēdunt in alijs: et in reb; voluptuosis expēdere non verent: ad qñs magis inclinat cupiscētia carnis: tñ etiā qz nō delectant in bonis vtutū querūt sibi corporales delectationes. et inde est q phs in. 4. et bi. dicit q multi pdigoz sunt intemperati.

Ad secundum sic pcedit. Videt q prodigalitas nō sit pctm. Dicit enī apofstolus pma ad Thimothēū vlti. Radix omnium maloz est cupiditas. sed non est radix prodigalitatē q ei opponitur. ergo prodigalitas non est peccatum. ¶ S. Apostolus pma ad Thimot. vlti. dicit. Diuitibus huius seculi pncipue facile tribuere cōicare: sed hoc maxime faciunt pdigi. ergo pdigalitas nō est pctm. ¶ S. Ad prodigalitatē ptinet superabundare in datione et deficere in sollicitudinē diuitiaz. sed hoc maxime cōuenit viris perfectis iplētib; qd dñs dicit Matth. 6. Nolite solliciti ēē in crastinū et Matth. 19. Uende oia q habes et da pauperib;. ergo pdigalitas nō est pctm. ¶ S; est q filius pdigus vituperatur de sua pdigalitate. Luc. 15. ¶ Rñ. dñm. q sic dñs est: pdigalitas opponit auaritie fm oppositionē supabundantie et defectus: mediū autē virtutis per vtrūq; horum corūpit. ex hoc autē est aliqd vitiosum et pctm qd corūpit bonū virtutis. vñ relinqtur q pdigalitas sit peccatū. ¶ Ad p. 3. q dñs q illud verbū apli qdā exponit nō de cupiditate actuali: s; de quadā habituali cupiditate que est cōcupiscētia fomitis ex qua oia pctā oriunt. Alij vero dicunt q loqtur de cupiditate generali respectu cuiuscunq; boni: et sic manifestū est q prodigalitas ex cupiditate orit. prodigus. n. aliqd bonum tēporale cupit cōseg iordinate vel placere alijs: vel saltē satisfaccere sue voluntati in dādo: sed si q recte cōsideret apls loqtur ibi ad litteram de cupiditate diuitiaz. nam supra pmisserat. Qui vo-

De prodigalitate

lunt diuites fieri et sic dñ esse auaritia radix omniū maloz: nō qz oia mala semp ex auaritia oriant: sed qz nulluz malum est qd nō iterdum oriat ex auaritia. vñ et pdigalitas qñq ex auaritia nascit: sicut cuius aliquis pdige multa cōsumit intētoe captandi fauorem aliquoz a qbus diuitias accipiat. ¶ Ad 2. dñm q apls monet diuites vt facile tribuāt et cōcent sua s; qz opz: qd nō faciunt prodigi: qz vt phs dicit in. 4. et bi. dationes eoz nō sunt bone neq; boni grā neq; scōm qz opz: sed qñq dant multa illis quos oporteret pauperes esse. s. histrionib; et adulatoribus: bonis autē nihil dant. ¶ Ad 3. dñs q superexcessus prodigalitatē nō attendit pncipalr fm quantitatem dati: sed magis in qntum excedit id qd fieri opz. vñ qñq liberalis maiorā dat qz prodigus si necessarium sit. Sic ergo dñm est q illi q intētoe sequēdi xpm omnia sua dant: et ab animo suo omnium tēporaliū sollicitudinē remouēt nō sunt prodigi: sed perfecti liberales.

Ad tertium sic pcedit. Videt q pdigalitas sit grauius peccatum q auaritia. Per auaritam. n. aliq nocet pximo cui bona sua nō cōicat: p prodigalitates aut quis sibi ipsi nocet. dicit. n. phs in. 4. et bi. q corruptio diuitiaz p quas hō viuūt est qdā ipsi esse perditio. grauius autē peccat q sibi ipsi nocet: fm illud Eccl. 1. Qui sibi neq; est cui bonus erit: ergo pdigalitas est grauius pctm q auaritia. ¶ S. Inordinatio q puenit cum aliq cōditiōne laudabili min; est vitiosa: sed iordinatione auaritie qñq est cū aliqua laudabili conditione. vt p; in illis q nolunt sua expēdere nec aliena accipere. prodigalitates autē inordinatio puenit cū cōditiōne vituperabili. vñ et pdigalitatē attribuiunt itēperatis hoibus: vt phs dicit in. 4. et bi. ergo pdigalitas est grauius pctm q auaritia. ¶ S. Prudētia pncipua est iter mozales vtutes: vt supra habitu est: sed pdigalitas magis opponit prudētie q auaritie. dñ. n. puer. zi. Thesaurus desiderabilis et oleus in habitaculo iusti et ipudēs homo dissipabit illud. et phs dicit in. 4. et bi. q insipientis est supabundāter dare et non accipere. q pdigalitas est graui; pctm q auaritia. ¶ S; est q phs dicit in. 4. et bi. q pdig; multū videt meior illiberali. ¶ Rñ. dñm. q pdigalitas fm se cōsiderata minus pctm est q auaritia. et hoc triplici rōne. p qdē q auaritia magis differt a vtute opposita. magis. n. ad liberales pertinet dare in quo supabundat pdigus: q accipere vel retinere in quo superabundat auarus. 2. qz pdig; ē multis vtilis qbus dat: auarus aut nullus: sed nec sibi ipsi: vt dñ in. 4. et bi. 3. qz pdigalitas est facile sanabilis. et per hoc q declinat ad etatem senectutis q est dñria pdigalitati. et per hoc q peruenit ad egestatem de facili dñ multa iutiliter cōsumit: et sic pauper factus nō pōt in dādo supabundare. et ēt qz de facili perducit ad virtutes pp similitudines quā h; ad ipsam: sed auar; non de facili sanat rōne supra dicta. ¶ Ad p. 3. q dñs q differentia pdigi et auari non attendit fm hoc qd est peccare in seipm et in aliū. nā pdigus peccat in seipm: dum bona sua cōsumit. vñ viuere debet: peccat et in altez cōsumēdo bona ex qbus alijs debet. puidere: et pncipue hoc apparet in clericis q sunt dispensatores bonoz ecclie q sunt pauperum quos defraudant pdige expēdendo. silr et auarus peccat in alios in quātuz deficit in dationibus: peccat et in seipm in qntū deficit in sumptib;. Uñ dñ Eccl. 10. 6. Vir cui deo dedit diuitias nec tribuit ei potestatem vt comedat ex eis: s; tñ in hoc supabundat pdigus: qz sic sibi et qbusdā alijs nocet q tñ aliq; pdest. auarus autē nec alijs nec sibi pdest: qz nō audet vt ēt ad suā utilitatē bonis suis. ¶ Ad 2. dñm q cum de diuitijs cōiter loqmur: iudicam; de eis fm pncipiam rōnem ipsoz: sic circa pdigalitatē attendim; q supflue cōsumit diuitias. circa auaritia vero q superflue

eas retinet. q. aut q. ppter iteperantiam supflue sumat hoc ia noiat sil pctā multa: vñ r tales pdigi sunt peiores: vt of. 4. etbi. q. aut liberalis siue auar. obliueat ab accipiendis alienis: r si in se laudabile videat: tñ ex cā ppter quā facit vitupabile ē: dū id non vult ab alijs accipere ne cogat alijs dare. ¶ Ad 3^m dōz: q. oia vitia prudētie opponuntur: sic r oēs virtutes a prudētia dirigunt. r iōvitiū ex hoc ipso q. opponit soli prudētie leu^o reputat.

¶ De epicheia. CXX.

Deinde considerādū ē de epicheia. ¶ Circa quaz q̄runt duo. p̄ vtz epicheia sit virtus. 2° vtuz sit pars iustitie.

Ad primum sic procedit. Videtur q. epicheia non sit virtus. Nulla enim virtus auferat aliam virtutem. sed epicheia auferat aliam virtutem qz r tollit id quod iustus est fm legē: r opponi videt seueritati. g. epicheia nō est virtus. ¶ Aug. dicit in lib. de vera religioe. In istis tēporalibus legib⁹ q̄z de his hoies iudicēt cū eas instituit: tñ cū fuerint iustitie r firmate nō licebit iudici de ipsis iudicare s; fm ipsas. sed epiches videtur iudicare de lege qñ eā estimat nō eē seruādā in aliquo casu. g. epicheia magis est vitiiū q̄ virt⁹. ¶ Ad epi cheiam videtur pertinere vt attendat ad intentionem legislatoris: vt p̄hs dicit in. 4. etbi. sed interpretari intentionem legislatoris ad soluz principem pertinet. vnde imperator dicit in codice de legibus r de constitutiōe p̄cipū. Inter equitatem iusq; interpositaz interpretationem nobis solū r opz r licet īpicere. g. actus epicheie est illicitus. g. epicheia non est virtus. ¶ S; ē q. p̄hs in. 5. etbico. ponit eam virtutem. ¶ Rñ. dōm q. sicut supra dictum est cum de legibus ageretur: qz humani actus de quibus leges dantur in singularibus contingitibus consistunt que in finitis modis variari possunt: non fuit possibile aliquaz regulaz legis institui que in nullo casu deficeret. s; legislatores attendunt ad id quod in pluribus accidit fm hoc legē ferentes: quam tamē in aliquibus casibus seruare est contra equalitatem iustitie. r contra commune bonum quod lex intendit. sicut lex instituit q. deposita reddantur: qz hoc vt in pluribus iustum est. contingit tamen aliquando esse nocuum: puta si furiosus deposuit gladius r cum repositat dū est in furia: vel si aliquis repositat depositū ad patrie ipugnationē. in his ergo r similibus casib⁹ malū est seg legē positā. bonū est aut p̄termissis verbis legis seg id qd poscit iustitie rō r cōis utilitas. r ad hoc ordinat epicheia q̄ apud nos dī equitas. vñ p̄ q. epicheia est virtus. ¶ Ad p̄mū g. dōm q. epiches nō deserit iustū simplr: sed iustus qd est lege determinatū: nec ēt opponit seueritati q̄ segē veritate legis in qb⁹ o; seg aut verba legis in qb⁹ nō opz vitiosum est. Un̄ dī in codice de legib⁹ r cōstitutiōib⁹ p̄cipum. Nō dubiū est in legē cōmittere euz q. verba legis amplexus ē legis nitē voluntatē. ¶ Ad 2^m dōz q. ille de lege iudicat q. dicit eā nō eē bene positam: q. vero dicit verba legis nō eē in hoc casu suanda: nō iudicat de lege: s; de aliquo negotio p̄culari qd occurrit. ¶ Ad 3^m dōz q. iterpretatio locū h; in dubijs in qb⁹ nō licet absq; determinatione p̄cipis a verbis legis recedere: s; in manifestis nō est opus iterpretatione: sed executione.

Ad secundum sic procedit. Videtur q. epicheia nō sit pars iustitie. Ut. n. ex supra dictis p̄ duplex est iustitia. vna p̄cularis: alia legal: sed epicheia nō est pars iustitie particularis: qz se extendit ad oēs virtutes sicut r iustitia legal. silr ēt nō est pars iustitie legalis: qz operat p̄ter id qd lege positū est. g. videt q. epicheia non sit pars iustitie. ¶ Virtus p̄cipalior

nō assignat virtuti min^o p̄cipali vt ps. cardinalib⁹. n. virtutibus quasi p̄cipalib⁹ assignant secundarie vtutes: vt partes: sed epicheia videt eē p̄cipalior virtus q̄ iustitia: vt ipm nomen sonat. of. n. ab epi qd est supra r chayon qd est iustū. ergo epicheia nō est pars iustitie. ¶ S. Videt q. epicheia sit idem qd modestia. nā apls ad phil. 4. dicit. Modestia vestra nota sit oibus hoibus: in greco habet epicheia. sed fm Tulliu modestia est pars tēperantie. ergo epicheia nō ē pars iustitie. ¶ S; ē qd p̄hs dicit in. 5. etbi. q. epicheia est qdā iustū. ¶ Rñ. dōm q. sicut supra dictum est: virtus aliq̄ triplicem h; partē. s; partē subiectiuam: partē integrale: r partē potentialē. Pars autē subiectiuā est de q̄ essentialr p̄dicat totuz: r est in minutis: qd qdem contingit duplr. Quāz enīz aliqd p̄dicat de pluribus fm vnā rōnē: sic aial de equo r boue. qñq; aut p̄dicat fm pus r posterius: sicut ens p̄dicat de suba r accite. epicheia ergo est ps iustitie cōiter dicte tanq̄ iustitia que daz exis: vt p̄hs dicit in. 5. etbi. vñ p̄ q. epicheia est pars subiuua iustitie: r de ea iustitia dī p̄ pus q̄ de legali. nāz legalis iustitia dirigit fm epicheiā. vñ epicheia est q̄si superior regula hūanoz actuu. ¶ Ad p̄mū ergo dōm q. epicheia corrūdet p̄te iustitie legalis: r quodāmo cōtinet sub ea: r quodāmo excedit eā. Si. n. iustitia legalis dicat q. ob tēperet legi siue q̄tū ad vba legis: siue q̄tū ad itētionē legislatoris q̄ potior ē: sic epicheia ē ps potior legal iustitie Si vō iustitia legalis dicat solū q. obtēpet legi fm vba legis: sic epicheia nō ē ps legal iustitie: s; ē ps iustitie cōiter dicte diuisa ē iustitiā legalē: sicut excedēs ipaz. ¶ Ad 2^m dōm q. sicut p̄hs dicit in. 5. etbi. epicheia ē melior qdā iustitia. s. legalis q̄ obseruat vba legis. qz tñ r ipsa ē iustitia qdā nō ē melior oi iustitia. ¶ Ad 3^m dōm q. ad epicheiā p̄tinet aliqd moderari. s. obfūtiā vboz legis. s; modestia q̄ ponit ps tēperantie moderatē exteriorē hois vitā: puta i v̄cessu v̄bitu: vt alijs huiusmodi. p̄t tñ eē q. nomē epicheie apd grecos p̄ qdā similitudinē trāssert ad oēs moderatōes.

¶ De pietate. CXXI.

Deinde considerādū ē dō dono corrdente iustitie. s. de pietate.

¶ Circa hoc q̄runt duo. p̄ vtz sit donū spūs sci. 2° qd i b̄tudinib⁹ r fructib⁹ ei correspondeat.

Ad primum sic procedit. Videtur q. pietas nō sit sit donū. Dona. n. a virtutib⁹ dnt. vt supra habitū est: s; pietas ē qdā vt: vt supra dicit ē. ergo pietas nō ē donū. ¶ S. Dona excellētiora sunt virtutib⁹: maxie moralib⁹: vt supra habitum ē: s; iter ptes iustitie religio ē potior pietate. g. si aliq̄ ps iustitie dbeat poni donū videt q. magis religio de beat eē donū q̄ pietas. ¶ S. Dona manēt i p̄ria r act^o do noz: vt supra habitū ē: s; act^o pietatis nō pōt manere i patria. Dicit. n. Gregor. p̄mo moral. q. pietas cordis viscera mie opib⁹ replet. r sic nō erit i p̄ria vbi nulla erit miseria. g. pietas nō ē donū. ¶ S; ē q. Isa. ii. ponit iter dona. ¶ Rñ. dōm q. sicut supra dicit ē dona spūs sci sūt qdaz habituales aie dispōnes qb⁹ ē p̄mpte mobil a spū scō. In ter cetera aut mouet nos spūs scūs ad hoc q. affectū quē dā fibialē habem⁹ ad deū: s; illud Ro. 8. Accepistis spūs adoptiōis filioz: i quo clamam⁹ Abba p̄r. r qz ad pietatē p̄prie p̄tinet officiū r cultū p̄ri exhibere: p̄sequēs ē q. pietas fm quā cultū r officiū exhibem⁹ deo vt p̄ri p̄ instinctū spūs sci sit spūs sci donū. ¶ Ad p̄mū ergo dōm q. pietas q̄ exhibet p̄ri carnali officiū r cultū ē vt. s; pietas q̄ ē donū hoc exhibet deo vt p̄ri. ¶ Ad scōm dōm q. exhibere cultū deo r creatori qd facit religio ē excellēt⁹ q̄ exhibere cultū p̄ri carnali: qd facit pietas q̄ ē vt. s; exhibere cultū deo vt p̄ri ē adhuc excellēt⁹ q̄ exhibere cultū deo: vt